

Årsredovisning 2015

Statens maritima museer

Årsredovisning 2015

Statens maritima museer

Årsredovisning 2015 för Statens maritima museer
Dnr 2.2-2016-153

Layout: Franciska Sieurin-Lönnqvist, Arkeobild.
Redaktör: Karin Andersson.
Textbearbetning: Ulrika Djerw, Textkultur.
Foto: Fotograf är angiven under resp. fotografi.
Omslag: Visning med pedagog på Vasamuseet. Fotograf Anneli Karlsson.

Innehåll

Förord	6
Vision	7
Kvalitetsredovisning	8
Nyckeltal	8
Besöksundersökningar	8
Resultatredovisning	9
Återrapportering	10
Samlingar	10
Tillgängliggörande av samlingar, utställningar och pedagogik.....	13
Utställningar	15
Stöd till externt maritimhistoriskt arbete	17
Kulturhistoriskt värdefulla fartyg	19
Ökad kunskap	22
Olika perspektiv och internationella utbyten	24
Butiksförsäljning och uppdragsarkeologi.....	27
Sveriges militärhistoriska arv.....	28
Återrapportering	29
Den unga publiken.....	29
Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning	32
Övrig återrapportering.....	33
Upphandling	33
Kompetensförsörjning	33
Miljöledning.....	34
Fördjupande tabeller för tillgängliggörande av samlingar, utställningar och pedagogik – inklusive besökssiffror	35
Lokalkostnader	38
Avgiftsfinansierad verksamhet.....	39
Resultaträkning	40
Balansräkning	41
Anslagsredovisning.....	43
Tilläggsupplysningar och noter.....	44
Sammanställning av väsentliga uppgifter.....	51
Undertecknande av redovisning 2015.....	51

Förord

Ett fantastiskt 2015 är slut. Det är dags att summera det första året som jag fått tillbringa tillsammans med alla medarbetare som överintendent för Statens maritima museer: Vasamuseet slog publikrekord, Marinmuseum blev årets museum och Sjöhistoriska museet genomförde ett spektakulärt och mycket välbesökt 100-årsjubileum för isbrytaren Sankt Erik. Ett svårslaget första år!

Ändå har vi under 2015 påbörjat ett arbete som ska göra Statens maritima museer ännu bättre i framtiden. Min förhoppning är att myndigheten ska kunna spela en än större roll i samhällets demokratiska samtal. Som ett första steg har vi tagit fram en ny vision: "Statens maritima museer vidgar din världsbild". Visionen knyter an till den roll som sjöfarten spelat genom alla tider; det är genom den som människor sett andra världar och mött andra kulturer. Genom visionens tre ben – *kunskap* och *upplevelser* genom det maritima kulturarvet samt *engagemang* för det maritima kulturarvet – vill vi påverka människors sätt att tänka och därigenom ta en viktig roll i den demokratiska utvecklingen.

När det gäller *kunskap* står vi redan nu mycket väl rustade inför framtiden. Vi fortsätter och vidareutvecklar vårt samarbete med Stockholms universitet genom Centrum för maritima studier (CEMAS). Under 2015 disputerade den första forskarstuderande, Lisa Hellman, inom ramen för samarbetet.

Statens maritima museer bedriver också ett starkt arbete för att förbättra besökarnas *upplevelser*. En bra bekräftelse på det är att Vasamuseet 2015 blev framröstat som världens nionde bästa museum. Med sammanlagt 1,8 miljoner besökare har myndigheten en självklar roll inom besöksnäringen i de regioner vi verkar, och vi kom-

mer fortsatt att utveckla den delen av verksamheten. Vi kan – och vill också – använda upplevelser för att vara närvarande och aktuella i samhällsdebatten. Det visade inte minst utställningen *Sex and the Sea* på Sjöhistoriska museet och den flyktingbåt från 1943–1945 som vi ställde ut på Marinmuseum.

Men inget av detta är möjligt utan det starka *engagemang* som finns såväl inom som utanför myndigheten. Det är sällan jag möter personer med så starkt engagemang för det de håller på med som inom denna organisation. Här bör även våra vänföreningar och andra ideella föreningar som vi samarbetar med omnämnas. Vi är oerhört glada för det arbete och engagemang som de lägger ner – de är i sanning ett stort stöd. Vi är medvetna om att vi inte kan uppnå vår vision helt på egen hand. Vi behöver starka samarbeten med personer och organisationer lokalt, nationellt och internationellt.

Statens maritima museer har flera konkreta utmaningar att ta tag i under de närmaste åren. Bland annat har vi tagit det första steget mot att utveckla en arena där besökare ska kunna möta den kulturarvsskatt som finns på Östersjöns botten – ett material som är så rikt och välbevarat, med starka berättelser. Vi kommer också att arbeta för att människor i hela landet ska kunna ta del av det maritima kulturarvet. Ett sätt är att vi ska använda vår fantastiska fritidsbåtssamling för att uppnå det. Dessutom vill vi fortsätta att utveckla frågor kring identitet och mångfald – vilket kräver att vi tänker i nya banor och hittar nya forum. Förhoppningsvis får vi därigenom också möjlighet att möta en ny publik.

Jag ser verkligen fram mot det fortsatta arbetet med att vidga människors världsbild.

Leif Grundberg
Överintendent och chef för Statens maritima museer

Vision

Statens maritima museers (SMM) hittillsvarande vision gällde fram till 2015. Det fanns därmed behov av att ta fram en ny vision som sträcker sig längre. Den nya visionen skulle utgå från förändringar i omvärlden, och därför genomfördes en omvärldsanalys under hösten 2015. Omvärldsanalysen har identifierat elva viktiga trender som påverkar SMM:s verksamhet fram till 2025. Det handlar om sådant som ökad urbanisering och mångfald, digitalisering och automatisering samt människors ökade krav på upplevelser och stimulans, ökad konkurrens om människors uppmärksamhet och tid, med mera.

Den nya visionen, som siktar på 2025, baseras på samma värdegrund som den tidigare: SMM Vågar! Med den grunden har vi utvecklat tre hörnstenar för visionen som sammanfattas i en övergripande mening – SMM vidgar din världsbild.

Visionen utgår ifrån det maritima kulturarvet och hur det kan bidra till ökad kunskap, oförglömliga upplevelser och stärkt engagemang. Visionen vänder sig både utåt mot besökare, myndigheter, forskare med flera, och inåt mot medarbetare, ledare och organisation.

Barnverksamheten på Vasamuseet. Foto: Anneli Karlsson.

Kvalitetsredovisning

Enligt regleringsbrevet för Statens maritima museer (regeringsbeslut I:27 2014-12-22) ska myndigheten definiera och redovisa de kvalitativa aspekterna på verksamheten.

Det finns olika typer av kvalitet. I vårt arbete med kvalitativa aspekter använder vi oss framförallt av processkvalitet och resultat-kvalitet. Det finns även olika sätt att mäta kvalitet på: genom brukarperspektiv (exempelvis besöksundersökningar), peer review eller genom självvärdering. I olika delar av verksamheten har vi använt olika metoder, som presenteras i den löpande redovisningen för varje väsentlig prestation.

Nyckeltal

Myndigheten använder sig också av nyckeltal för att mäta kvaliteten på verksamheten. Dessa nyckeltal är:

Ekonomiskt läge – Nöjd-kundindex – Antal besökare – Antal webbesökare – Barn och unga – Relationer fasta kostnader/omsättning – Synlighet i media – Nöjd medarbetare.

- De ekonomiska nyckeltalen visar på en positiv utveckling av intäkterna jämfört med prognos, kostnadsutvecklingen är enligt budget.
- Nöjd-kundindex visar på en hög nöjdhet hos våra besökare. Utfallet ligger stabilt högt för våra besöksmål. Ett bevis för detta är bland annat Vasamuseets position i TripAdvisor sammanställning.
- Besökarantalet fortsätter att öka på våra besöksmål, vilket vi bedömer är ett kvitto på att våra besöksmål är intressanta och relevanta för museibesökarna.
- Ett sätt att nå fler är en väl utvecklad webb. Webbesöken ökar för samtliga tre museers webbplatser, medan de minskar något för myndighetens webbplats.
- Relationen fasta kostnader/omsättning ligger fortsatt omkring 70 procent. Det anser vi vara en rimlig nivå för att kunna bedriva en meningsfull verksamhetsutveckling.
- Den unga publiken fortsätter att öka, under 2015 med 3 procent.
- Synlighet i svensk media ökade totalt sett med drygt 16 procent. Störst ökning visar Vasamuseet. Fördelningen över året fortsätter att vara ojämn.

Besöksundersökningar

För att mäta våra museibesökares upplevelser har vi utvecklat ett nöjd-kund-index (NKI) från 1 till 5. NKI tas fram för varje museum och sammanfattar besökarnas intryck före, under och efter museibesöket. Index kan användas som ett helhetsmått för kvaliteten på vårt publika arbete. Vi ser ett index på minst 4 som ett mått på god kvalitet. Vasamuseets index ligger på en stabil hög nivå, för 2015 är NKI 4,8. För Marinmuseum är NKI 4,72 och för Sjöhistoriska museet är samma värde 4,69.

Under året har Marinmuseum genomfört löpande kvalitetsundersökningar. Nytt för 2015 var att låta alla bokade grupper återkoppla hur de upplevde bemötandet de fick av bokningspersonal, bemötandet på plats och hur de upplevde det bokade evenemanget, allt på en skala från 1 till 5. Även här bedömde vi att 4 är ett gott omdöme. Snittbetyget blev 4,56. Mest uppskattat var det bokade evenemanget som fick 4,67 i snitt. Vår bokning nådde 4,4 och det är ett område där vi arbetar för en ännu bättre och snabbare service.

Under året har vi även genomfört två besöksundersökningar på Sjöhistoriska museet. Sedan juli 2015 har en av dessa gjorts i samarbete med Myndigheten för kulturanalys och Riksutställningar. Vid Sjöhistoriska museet har även en kvalitativ besöksundersökning gjorts, med fokus på vilken utställning besökarna väljer, hur museet uppfattas, och vad besökarna anser om programverksamheten. Besökarnas beskrivning av museibesöket är överlag positivt och merparten lyfter fram värskapet, utbudet för barn och helgprogrammen. I undersökningar som genomförts har besökarna fått möjlighet att lämna förbättringsförslag. Förslagen ökar möjligheten till interaktion med besökarna och är värdefulla för utvecklingen av verksamheten och för att förbättra kvaliteten.

Resultatredovisning

Fördelning av kostnader och intäkter

Statens maritima museer delar in verksamheten i tre strategiområden, som också utgjorde fundamentet i den vision som gällde fram till utgången av 2015. Även budget och utfall delas på samma sätt. I enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag 3 kap 2§ fördelas myndighetens totala kostnader och intäkter enligt samma indelning.

Strategiområdena är:

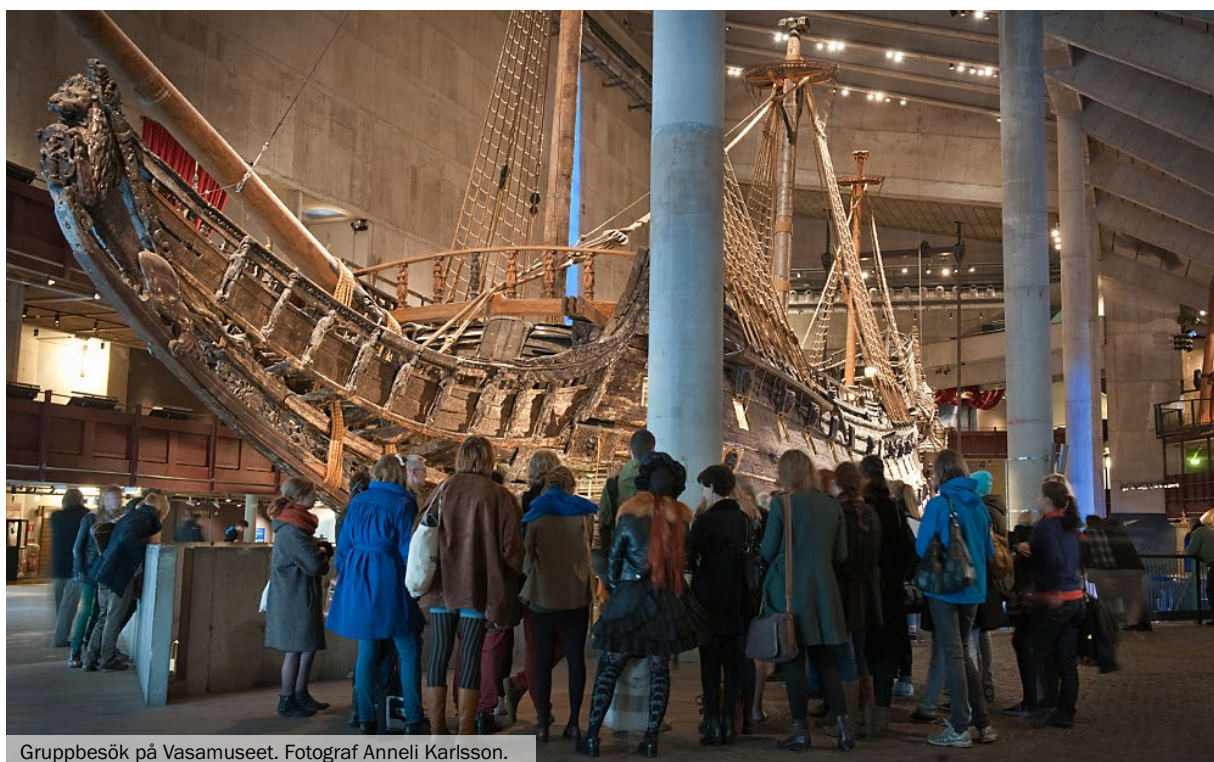
- Utställningar, pedagogik och värdskap i världsklass
- Världsledande inom maritim kulturarvsvetenskap och strategiskt bevarandearbete
- Total tillgänglighet

Därutöver har myndigheten en arbetsplatsvision där kostnader och intäkter fördelats.

De kostnader som fördelats på de väsentliga prestationer som nämns i årsredovisningen uppgår inte till resultaträkningens sammanlagda kostnad. Anledningen är att Statens maritima museer har gjort ett urval av väsentliga prestationer med tillhörande kostnader.

Fördelning per strategiområde

	2015		2014		2013	
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter
Utställningar, pedagogik och värdskap i världsklass	64 854	41 665	56 618	37 109	46 549	32 459
Världsledande inom maritim kulturarvsvetenskap och strategiskt bevarande	41 160	19 438	41 963	25 783	38 611	25 865
Total tillgänglighet	128 458	197 884	121 404	179 142	107 598	161 454
Arbetsplatsvisionen	54 934	27 148	51 987	32 884	45 125	25 735
Summa	289 406	286 135	271 972	274 918	237 883	245 513

Gruppbesök på Vasamuseet. Fotograf Anneli Karlsson.

Återrapportering

– enligt instruktionen

Samlingar

”Myndigheten ska särskilt vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som anförtratts myndigheten.”

Vi utvecklar kontinuerligt bevarandet av och kunskapen om våra samlingar. Samlingsförvaltningen och arbetet med att göra föremålen digitalt sökbara har fortsatt under året. Samlingarna har dessutom kompletterats och utökats inom en rad nyckelområden.

Vi bedömer att vi har skapat bättre förutsättningar för bevarandet av våra samlingar och skapat större möjligheter för allmänheten att ta del av dem. Vi gör samtidigt bedömningen att vi fortsatt behöver arbeta med att förbättra våra magasin, bland annat för våra tavelamlingar.

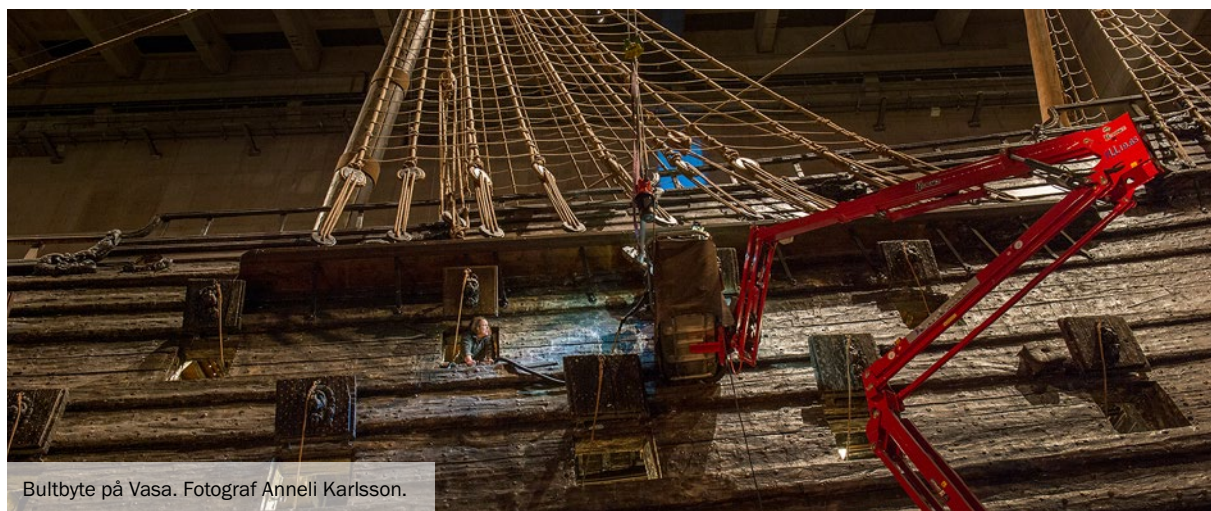
Kvalitet genom ordning och sökbarhet

Ett kvalitetsmått för myndighetens samlingar är i vilken utsträckning föremålen är i god ordning och är digitalt sökbara, och vi strävar efter att 100 procent av föremålen ska ha en känd och sökbar placering. Vi har i dagsläget redan uppnått detta när det gäller Marinmuseumets samling och även för den del av Sjöhistoriska museets samling som flyttades till Vasamuseumets ponton under 2015.

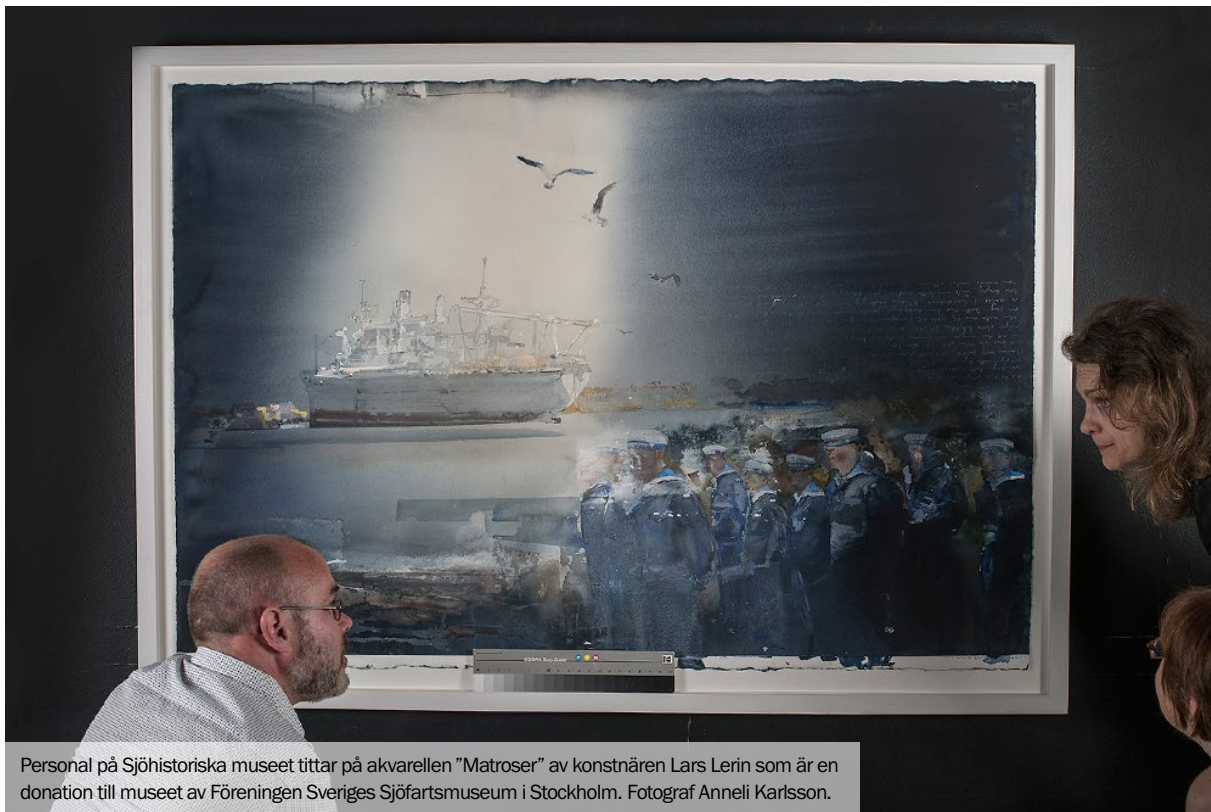
Att samlingarna förvaras i ett klimat som är anpassat för föremålen är viktigt för det långsiktiga bevarandet. Under ett antal år har vi skaffat nya magasin med bra

klimatförhållanden och flyttat objekt dit. Vad som nu främst återstår är ett bättre magasin för Sjöhistoriska museets tavelsamling och fotomaterial. För att hålla god kvalitet i insamlingen följer vi en fastställd process enligt vår insamlingsstrategi. Målet är att minst 90 procent av all insamling ska ske genom denna fastställda process. Under 2015 gick drygt 97 procent av föremålen som insamlades igenom processen, och vår ambition är att behålla denna höga nivå.

Vad gäller kvaliteten i Vasas bevarande finns två indikatorer som vi använder för att säkerställa kvaliteten

Bultbyte på Vasa. Fotograf Anneli Karlsson.

Personal på Sjöhistoriska museet tittar på akvarellen "Matrosen" av konstnären Lars Lerin som är en donation till museet av Föreningen Sveriges Sjöfartsmuseum i Stockholm. Fotograf Anneli Karlsson.

– rörelser och järn. Vissa viktiga indikatorer kan bara avläsas över längre tid, en sådan indikator är minskade rörelser i skrovet. En annan viktig faktor i bevarandet är mängden korroderat järn i Vasas skrov. Det pågående bultbytet syftar till att förhindra en ökad mängd korroderat järn i skrovet och därmed minska risken för oönskade kemiska reaktioner.

Samlingsförvaltning

I Statens maritima museers samlingar ingår cirka 141 000 föremål, 1 400 000 fotografier, 70 000 ritningar och 60 000 böcker. Då vi 2014 gick över till ett nytt digitalt samlingsförvaltningssystem har vi under 2015 ägnat mycket tid åt att säkerställa informationen i posterna och till att rensa poster där fel uppstått vid migreringen. Detta för att få en så kvalitativt bra databas som möjligt.

Marinmuseum

I Marinmuseums samlingar ingår cirka 55 000 föremål, 500 000 fotografier, 20 000 ritningar och drygt 20 000 böcker. Samlingarna har under året utökats med 27 accessioner och 152 böcker. Bland annat har vi köpt in ett planschverk om fartygsritningar från 1751, ett komplement till Henrik af Chapmans *Architectura Navalis Maerccatoria*, samt en akvarell av Per Krafft d.y. som föreställer Hertig Karl i slaget vid Hogland. Bland våra bevarandeåtgärder vill vi främst nämna konserveringen av en målning som föreställer fartyget *Kung Karl*, en unik målning tillskriven 1700-talskonstnären Compar-del. Vi har också utarbetat en plan för inventering av fotoarkivet, för att kunna utnyttja det nya samlingsförvaltningssystemet på bästa sätt och ha bra kontroll på vilka foton vi har. Uppordningen i myndighetens maga-

sin i Nättraby har fortsatt och ett arbete med att effektivisera utrymmet i magasinet Berggården påbörjades för att få bättre översyn i magasinen och bättre bevarandemöjligheter.

Sjöhistoriska museet

I Sjöhistoriska museets samlingar ingår cirka 46 000 föremål, 900 000 fotografier, 50 000 ritningar, 40 000 böcker samt hundratals hyllmeter arkivmaterial. Under året flyttade vi föremål från magasinet i museets källare till magasin i Vasamuseets ponton med bättre klimat. Vi har också genomfört uppordning och samlingsförvaltande åtgärder i fotoarkivet, fotograferat ett stort antal arkivalier och konserverat både konstobjekt i arkivet och sköldarna till 1700-talssluparna *Galten* och *Delfinen*. Under året har samlingen utökats med 35 accessioner och 548 böcker, bland annat med en akvarell av Lars Lerin genom en gåva från Sjöhistoriska museets vänförening.

Vasamuseet

Skeppet Vasa är museets enskilt största objekt som vårdas och underhålls dagligen inför publik. Vid sidan av Vasa finns en samling som består av de föremål som hittades tillsammans med skeppet, och i princip sker ingen insamling i dagsläget. Under 2015 har vi ökat takten i arbetet med att byta bultar i Vasas skrov, då det är av stor vikt att bultbytet är så klart som möjligt innan det praktiska arbetet med en ny stötningsstruktur för fartyget inleds. Den ökade takten har möjliggjorts genom att vi har köpt in tjänster från snickeriföretaget Linjon. Bultbytet genomförs i samarbete med Sandvik Materials Technology.

Tabell 1a

	2015	2014**	2013
Nyinskrivna registerposter			
Föremål	309	150	219
Ritningar*	4 340	1 114	974
Fotografier*	12 098	908	11 645
Böcker	1 111	998	2 323

* Flera extra insatser under 2015. T.ex. inregistrering av Neptunritningar samt avfotografering av konst som tidigare inte funnits i databasen.

** Under 2014 genomfördes ett omfattande arbete med att migrera poster till den nya databasen, därav den lägre siffran.

Värdade objekt

Föremål	282	120	279
Fotografier	2 220	24 800*	16 245
Böcker	30	31	16
Arkivalier**	36	56	561

* Uppskattad siffra.

** Arkivalier innebär förutom ritningar också sjökort, kartor, konst på papper, berättelser och dagböcker m.m.

Antal digitala registerposter

Föremål	97 456	97 166	97 645
Arkivalier (ritningar)	55 699	48 547	46 264
Fotografier	166 816	155 146	152 987
Böcker	43 447	42 688	38 656

Antal objekt i magasin/arkiv, uppskattad siffra

Föremål	97 768****	137 285	133 000**
Arkivalier i hyllmeter	2 484*	2 585*****	2 749
Fotografier	1 400 000	1 400 000	1 400 000
Böcker***	37 100	35 900	35 700

* Den minskade siffran för hyllmeter arkivalier beror på att vi genomfört en mer noggrann mätning och omräkning av Sjöhistoriska museets arkivalier samt en större gallring av verifikationer i ämbetsarkivet.

** Cirka 8000 föremål var utställda och utlånade under 2013. Den uppskattade siffran för 2013 är lägre också då antalet poster justerats.

*** Knappt hälften av böckerna finns i biblioteken och räknas inte in i denna siffra.

**** Från och med 2015 räknas antalet föremål i magasin utifrån poster i databasen minus utställt och utlånat. Då posterna i många fall innehåller fler än ett föremål är den faktiska summan högre.

***** Arkivalierna har kontrollräknats, därav en lägre siffra än 2013.

Kostnader (tkr)	47 117	43 948	35 823
------------------------	--------	--------	--------

Ökningen av kostnader mellan 2014 och 2015 beror framförallt på förändrad beräkning av OH-kostnader.

Tavlan "Slaget vid Hogland". Fotograf Anneli Karlsson.

Tabell 1b

Nyförvärv	2015	2014	2013
Samtliga*	840	1 816	3 989

* Från och med 2015 räknar vi antalet accessioner. En accession kan innehålla ett eller flera föremål, foton eller arkivalier, blandat. Antal accessioner kan avläsas i nya databasen Primus istället för att handräkna uppgifter.

Tillgängliggörande av samlingar, utställningar och pedagogik

”Myndigheten ska särskilt hålla ett urval av samlingarna tillgängligt samt driva och stödja utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet.”

Kvalitet

I arbetet med att tillgängliggöra våra samlingar digitalt så definierar vi god kvalitet som att minst 80 procent av de föremål som publiceras digitalt är försedda med bild. Vår målsättning är dock att uppnå 100 procent. Här finns det fortsatt en utvecklingspotential, då endast 77 procent är försedda med bild för närvarande. För att dessutom öka samlingarnas användbarhet arbetar vi med att rättighetsmärka det digitala material som tillgängliggörs. Totalt är nu 151 228 poster försedda med rättighetsmärkning (cc-märkt eller public domain).

Vi arbetar även med att säkerställa processkvaliteten i våra utställningsprojekt, och som ett led i detta har vi under 2015 infört en fastställd mall för utvärdering av utställningsprocessen. Under 2015 har tre utställningar genomgått utvärderingen. Målet är att samtliga utställningar ska genomgå utvärderingen.

För att undersöka och säkerställa kvaliteten för vår unga publik har Sjöhistoriska museet samarbetat med Stockholms stad i ett sommarjobbprojekt. Museet fick besök av 20 ungdomar i åldrarna 15–20 år från de mindre centralt belägna stadsdelarna Enskede-Årsta, Rinkeby-Kista och Hässelby-Vällingby. De agerade ”Mystery visitors” och skrev sedan om sin upplevelse. För flera av ungdomarna var det dessutom första gången de besökte någon av Stockholms kulturinstitutioner.

I vårt arbete gentemot skolor ser vi det som ett viktigt kvalitetsmått hur många av de besökande skolorna som använder besöket i sin undervisning. Vi har därför utvecklat en enkät som besvaras av lärare. Enkätsvaren visade att 75 procent av de tillfrågade anser att de har direkt användning av besöket i undervisningen – vilket vi bedömer som en mycket god nivå. Än så länge är utvecklingen av undersökningen i sin linda varför det inte finns något jämförelsematerial över tid.

Digitala samlingar

I arbetet med att tillgängliggöra samlingarna läggs stor vikt vid användarnyttan. Det digitala kulturarvsmaterialet ska inte bara vara tillgängligt utan också vara lätt att hitta och fritt att använda.

En förutsättning för att sprida kunskapen om samlingarna är att kopplingar till annan information, andra källor och objekt möjliggörs. KulturNav är en webbplats som syftar till att bygga upp och länka ihop kulturarvsinformation inom och utanför de egna institutionerna. Det sker genom att listor över till exempel fartyg, båtar, enskilda personer och termer publiceras i form av länkad

öppen data (LOD). Under året har sju listor (dataset) skapats i KulturNav med totalt 3 800 poster. Statens maritima museer är den största bidragsgivaren till KulturNav, och våra poster har kopplats till och erkänts som auktoriserad källa i Wikidata (projekt inom Wikimedia som syftar till att skapa gemensamma källor). I och med de omfattande listorna har en stor mängd nya kopplingar möjliggjorts med tidigare objekt på Wikidata. Genom samarbetet med Wikimedia Sverige har 592 bilder från samlingarna laddats upp till Wikimedia Commons med fri licens under året.

Digit@lt kulturarv

Som en del i den nationella strategin för arbetet med att digitalisera, digitalt bevara och digitalt tillgängliggöra kulturarvsinformation 2012–2015 har Statens maritima museer, på uppdrag av regeringen, tagit fram en plan för myndighetens digitalisering. Den anger riktning för Statens maritima museers digitaliseringsverksamhet.

Visningar och program

Under 2015 har Marinmuseum förändrat besökskonceptet till ubåtens övre däck, från bokade visningar till en öppen slussning med värd. Detta skapade ett bättre flöde genom ubåten och därmed ökade kapaciteten från 300 till 1 000 besökare per dag. Totalt passerade drygt 70 000 besökare januari till december 2015, vilket ska jämföras med cirka 20 000 under juni till december vilket var den period som ubåtshallen var öppen under 2014. Marinmuseum har under 2015 övergått till att använda en gratis nedladdningsbar app istället för traditionella audioguider. Målsättningen var att appen skulle laddas ner lika många gånger som audioguiderna lånades ut,

Cecilia reprofotograf till Digit@lt Museum. Fotograf Anneli Karlsson.

På försök under hösten kunde skolklasser åka gratis buss till Marinmuseum. Fotograf Erling Klintefors.

dessvärre nådde vi inte denna målsättning. Vi kommer att se över och förbättra arbetet med appen, bland annat genom marknadsföring och tydlig information i museet, med förhoppning att nå målet under 2016. Totalt hade Marinmuseum 29 olika programpunkter under året, oräknat sommarprogrammet. Bland programverksamheterna vill vi särskilt nämna söndagskul, riktat till barn och familjer under vår och höst, samt föreläsningar både vid lunch- och kvällstid.

Vasamuseets programaktiviteter 2015 har varit framgångsrika vad gäller antalet besökare. Totalt har 1 248 vuxna och 12 barn deltagit vid 27 programpunkter under året, vilket är nära en fördubbling jämfört med 2014. Nytt för i år var samarbetet med Stockholms stadsmuseum och Skoklosters slott, vars föreläsare lyft intressanta ämnen med anknytning till 1600-talet som belyst vårt ämnesområde ur nya vinklar.

Även Sjöhistoriska museet har haft stor programverksamhet under 2015. Förutom visningar har vi genomfört 172 enskilda programpunkter, 20 akademiska föredrag och 66 teaterföreställningar. Dessutom musikföreställningar, tävlingar, uppvisningar och annan programverksamhet.

Pedagogisk verksamhet 2015

Genom den pedagogiska verksamheten ska museernas innehåll förmedlas i form av ett inspirerande lärande. Målet är att göra museibesöket till en positiv och minnesvärd upplevelse för yngre men också för barn och vuxna tillsammans. En huvudsaklig målgrupp är skolan som under året har erbjudits ett ökat antal bokningsbara och öppna program, planerade utifrån skolans läroplaner och i dialog med skolans lärare.

Flera tematiska program har arbetats fram och ett naturvetenskapligt perspektiv är infört i den pedagogiska

verksamheten vid sidan av det kulturhistoriska. Web-baserad pedagogisk verksamhet i form av information, bokningsmöjligheter, nedladdningsbart material och program via Skype har vidareutvecklats. Till en ökad tillgänglighet hör också en satsning på att iordningställa flera pedagogiska rum på de maritima museerna i form av skolsalar, verkstäder och matsäcksrum.

Till den pedagogiska uppgiften på samtliga tre museer hör att bidra till och utföra programverksamhet för barn, unga och en familjepublik på helger och skollov. Under året ökade såväl det totala antalet arrangerade programpunkter som deltagande barn och familjer, ett resultat av flera års systematiskt arbete med myndighetens pedagogiska verksamhet. Programmen har bestått av tematiska och dramatiserade visningar, familjespår, öppna verkstäder och kursverksamhet för barn och ungdomar.

Samtidigt som museernas tillgänglighetsarbete resulterar i att allt fler barn och unga besöker våra arenor finns det flera utvecklingsmöjligheter, bland annat att försöka nå fler museiovana barn, ungdomar och deras familjer samt att ytterligare öka barns delaktighet i museernas verksamhet.

Magasinsvisningar

Till Marinmuseums öppna magasin i Nättraby har en så kallad mediapresentation i Kulturpunkt skapats. Med hjälp av den kan besökaren själv vandra runt i magasinet och via sin mobiltelefon ta del av informationen kring ett antal utvalda föremål. Till föremålen har vi även kopplat bilder från databasen. Under 2015 har också magasinen på Vasamuseet öppnats upp för visningar. Visningarna som gavs vid sex tillfällen för totalt 64 besökare var populära och blev fullbokade. Med tanke på intresset för visningarna kan det finnas anledning att utveckla arbetet med dem.

Skokloster@Vasamuseet. Fotograf Anneli Karlsson.

Utställningar

Marinmuseum – tatueringar och båtflyktingar

Marinmuseum visade under året Sjöhistoriska museets utställning *Tro, hopp och kärlek*, med tillskott av Marinmuseums egna föremål och tatueringsförelagor. Vi öppnade också *Ritningar*, en liten utställning med museets ritningar från 1600-talet och fram till i dag, där urvalet av olika material, motiv och uttryck visar ritningssamlingens bredd. Utställningen är dessutom Marinmuseums första helt LED-belysta, något som ligger i linje med vårt miljöarbete. Som en kommentar till den ökande flyktingströmmen ställde vi också ut en flyktingbåt som baltiska flyktingar använt under andra världskriget, och vi berättade om hur flykt över haven är återkommande genom historien.

Sjöhistoriska museet

– polaräventyr och sjömäns sexualitet

På Sjöhistoriska museet öppnade vi den interaktiva utställningen *Alla tiders poler* som utvecklats av Teknikens hus i Luleå. I utställningen tas barn och vuxna med på äventyr i Arktis och Antarktis och får lära om polar- och klimatforskning. I april öppnade vi den uppmärksammade utställningen om sjömäns sexualitet, *Sex & the Sea*, som bygger på intervjuer med sjömän. Den är skapad av multimedieregissören Saskia Boddeke från Nederländerna och den brittiske filmregissören Peter Greenaway, och den har tidigare visats på Maritiem Museum i Rotterdam. Filmer och föremål i konstillationen tar med besökarna på en resa över haven, genom fantasier och myter, till andra normer och till en inte sällan brutal verklighet. Genom utställningen har vi lyckats sätta fokus på frågor om normer, könsmaktsordning och sexualitet.

Skokloster@Vasamuseet

Genom ett samarbete med Skoklosters slott, *Skokloster@Vasamuseet*, har flera av Carl Gustaf Wrangels spännande 1600-talsföremål visats i utställningen *Samtidigt*, som handlar om vad som hände i världen under Vasas tid. Vi har även producerat en digital version av utställningen *Samtidigt*. Vår bedömning är att vi genom detta angreppssätt lyckades nå ut med mer kunskap om den historiska kontext som människorna runt *Vasa* befann sig i.

Vasamuseet deltog dessutom i en sommarutställning på Borgholms slott, *Stora krigsskepp i Östersjöns djup/ Great battleships in the depths of the Baltic Sea*, om tre sjunkna skepp – Mars, Vasa och Kronan. Genom utställningen ville vi lyfta fram det kulturarv och de historier som finns på Östersjöns botten.

Besökssiffror

Besökssiffrorna för museerna är fortsatt goda. Vasamuseet ökade med 7,5 procent till över 1,3 miljoner besökare, vilket befäster positionen som ett av Sveriges mest besökta museer. Besökssiffrorna på Sjöhistoriska museets arenor Museipiren, Dyktankhuset och fritidsbåtsutställningen i Båthall 2 har även de fortsatt att öka och nådde i år rekordsiffran 112 793 mot fjolårets 78 515. Detta kan delvis förklaras av isbrytaren Sankt Eriks 100-årsjubileum som museet firade med tre programtätade temahelger ("Stockholm Steam", "Örlogsdagarna och "Segelfartygstreffen"). Besökssiffrorna för Marinmuseum är i princip samma som för 2014, men man bör beakta att museet hade fri entré januari–april 2014.

Tabell 2a

Tillgängliggörande av samlingarna	2015*	under 2015**	2014*	under 2014**	2013*
Poster utlagda på internet					
Föremål	34 039	2 228	31 811	786	15 369
Ritningar	54 414	5 874	48 540	2 466	2 911
Fotografier	****109 953	-1 299	111 252	***-41 734	21 425
Böcker	43 447	2 105	41 342	1 535	827

Från och med 2014 anges två siffror.

* Totalt antal tillgängliggjorda objekt.

** Antal objekt som tillgängliggjorts under året.

*** Vid överförandet av foton från databasen Primus till Digitalt museum uppstod det problem med indexeringen vilket ledde till att inte alla foton visades i digitalt museum. Detta fel har avhjälpats i början av 2015. Dessutom har CC-märkning genomförts av det fotomaterial som ligger på Digitalt museum och i och med det har några tusen bilder plockats bort från Webben då de t.ex. visar barn, där vi inte har tillstånd till publicering, där bildrättigheterna är oklara osv.

**** Vid mättillfället var ca 6 500 av Sjöhistoriskas foton tillfälligt avpublicerade för kvalitetshöjande åtgärder.

Totalt antal poster utlagda på internet via externa databaser	2015	2014	2013
Visual Arkiv (arkivbildare)	571	550	550
Micromarc	43 447	41 342	38 656
Libris	30 668	30 013	29 018
Kostnader (tkr)	5 343	4 776	3 556

Tabell 2b

Utställningar och pedagogik	2015	2014	2013
Ant visningar på museerna/år	*7 059	9 175	7 034
Ant tillfällen med pedagogisk verksamhet	4 508	3 849	3 156
Kostnader (tkr)	48 905	41 858	51 224
Ökningen av kostnader mellan 2014 och 2015 beror framförallt på förändrad beräkning av OH-kostnader.			
Ant. öppnade utställningar på museerna/år	9	11	9
Ant. utställda föremål ur samlingarna**	3 971	3 608	3 435
* Minskningen beror på förändrat koncept på HMS Neptuns övre däck.			
** Inkluderar inte skeppet Vasa och skeppsbåten som beräknas innefatta cirka 2 500 föremål, ej heller museifartygen som redovisas i avsnittet Kulturhistoriskt värdefulla fartyg.			
Kostnader (tkr)	65 279	67 497	43 369
Summa kostnader (tkr)	119 527	114 131	98 149

Stöd till externt maritimhistoriskt arbete

”Myndigheten ska särskilt lämna information, råd och annan hjälp till regionala och lokala museer samt stödja ideellt maritimhistoriskt arbete.”

Myndigheten arrangerar återkommande möten och för en dialog med dem som arbetar med maritimt kulturarv utanför myndigheten. På så sätt bygger vi upp såväl vår egen som andras kunskaper och får samtidigt insyn i olika behov och problem.

Vi bedömer att våra arrangemang har skapat förutsättningar för ett ökat engagemang för det maritima kulturarvet och att möjligheterna för ett levande maritimt kulturarv därigenom har stärkts. Även om vår verksamhet är geografiskt omfattande redan idag fortsätter vi att utveckla vår närvaro i fler delar av landet.

Kvalitetsaspekt

Statens maritima museer fokuserar på ett brett arbete med stöd till aktörer som arbetar med att bevara vårt maritima kulturarv. Vi strävar efter att säkerställa kvaliteten på vårt arbete och genomför kontinuerligt utvärderingar efter samtliga genomförda forum. Sjöhistoriska museet möjliggör genom sina årliga forum att ideella, kommersiella och myndigheter inom det maritima kulturarvsområdet kan mötas och diskutera gemensamma möjligheter och problem. Genom myndighetens roll som kulturarvsvårdande utan beslutsrätt gentemot tredje man uppfattas vi som en neutral aktör och samordnare av det maritima kulturarvet i Sverige. Vårt sätt att verka, genom forum och samverkan, har även inspirerat våra nordiska grannländer.

Information och expertutlåtanden

Statens maritima museer är expert- och remissinstans för marinarkologi och maritimt kulturarvsarbete. Vi har under året svarat på 38 remisser, kungörelser, samråd och förfrågningar från myndigheter, lokala och regionala intressenter. Vi har också lämnat 30 yttranden om kulturarv under eller i nära anslutning till vatten. Myndighetens medarbetare deltar dessutom på möten och håller föredrag för föreningar, nätverk och för en specialintresserad allmänhet. Under året har vi besvarat totalt 1 357 förfrågningar från allmänheten, varav 221 är forskarförfrågningar.

Myndigheten deltar i en jury som utser årets arbetslivsmuseum. Vi har också haft ett uppdrag att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen, ett arbete som slutrapporterades till Regeringskansliet i januari. I juni lämnade vi dessutom ett yttrande om Faro-konventionen, Europarådets ramkonvention om kulturarvets samhälleliga värden, till Regeringskansliet.

Samarbeten med föreningar

Genom ett samarbetsavtal skannar Museiföreningen Sveriges Fritidsbåtar in ritningar ur Sjöhistoriska museets och Marinmuseums arkiv sedan ett antal år. Samarbetet har fortsatt även under 2015. Tack vare ett samarbete

med Sankt Eriks vänförening har volontärer under året förberett isbrytaren Sankt Eriks huvudmaskin för att kunna gå i drift vid kajen. Sjöhistoriska museet stod för inköp och en projektledare. I samband med Skärgårdsmässan kördes ångmaskinen publikt för första gången. I övrigt har samarbetsavtal tecknats med Svenska fyrsällskapet, Svensk dykerhistorisk förening, Södertörns radioamatörer och Mariningenjörsföreningen. Alla dessa avtal syftar till att utveckla samarbetet med det civila samhället.

Nätverk och forum för möten och diskussion

Sjöhistoriska museet arrangerar årligen möten till stöd för maritimhistoriskt arbete av ideella och kommersiella aktörer samt myndigheter. Syftet är att deltagarna ska mötas och diskutera gemensamma möjligheter och problem. *Varvsforum* arrangerades i Trollhättan och Lödöse i samverkan med Göta Älvdalens Sjöfartshistoriska förening och *Fartygsforum* på Sjöhistoriska museet i samverkan med Sveriges Ångbåtsförening, Sveriges Segelfartygsförening och Beckholmens Dockförening. Även *Forum för sportdykare* anordnades tillsammans med dykklubben P2 Vrakskydd. *Nätverket Svenska varv*, där såväl myndighetens överintendent och Sjöhistoriska museets chef ingår i styrelsen, har haft två möten under året. Statens maritima museer ingår också i *Nätverket Sjöstjärnan*, vars syfte är att optimera resurser och kunskaper hos statliga myndigheter som arbetar med djupmätning och bottenundersökning. Nätverket har under året hållit två möten, i Göteborg och i Kista.

Projektet *Maritima kulturarv*, som under 2014 initierades av Statens maritima museer, fortsätter att utvecklas. Inom projektet samverkar vi med sju maritima museer i Norge, Finland och Sverige kring gemensamma auktoriteter och vokabulär för att kunna beskriva det maritima kulturarvet på ett enhetligt sätt. Nio olika dataset, som definierar bland annat fartygstyper, varv och serietillverkade fartyg, finns tillgängliga som länkad öppen data. Under 2015 bjöds även föreningar som arbetar med sjöfartshistoria och maritima kulturarv in till informationsmöte om KulturNav.

Sankt Erik firades med tre fartygsträffar

I augusti bjöd Sjöhistoriska museet in till tre fartygsträffar för att fira isbrytaren Sankt Eriks 100-årsjubileum: *Stockholm Steam*, där sammanlagt 14 ångfartyg deltog; Örlogsdagarna som lockade 16 gamla och nya militära fartyg samt *Segelfartygsträffen* med sex gästande fartyg, varav inget var yngre än 104 år. Bland aktiviteterna ingick fartygsturer, konsertprogram med sjömansvisor och shanties i samarbete med Musikverket. Programmet innehöll även visningar ombord på gästande fartyg, som bland annat genomfördes av Sällskapet Galärerna. De tre träffarna lockade tillsammans cirka 12 500 besökare.

Dalarös dykguider utbildades

Liksom förra året genomförde vi en utbildning av dykguider till Dalarö skeppsvraksområde tillsammans med Riksantikvarieämbetet. Dessutom genomfördes en besiktning av Dalarövraket, för att se om någon påverkan från 2014 års besök hade skett. Inga förändringar kunde noteras.

Tabell 3

Extent maritimhistoriskt arbete	2015	2014	2013
Remissvar och yttranden	68	63	32
Våra forum och arrangemang	4	4	2
Särskilda projekt	1	1	1
Strategiskt kulturmiljöarbete (möten och besök)	*113	67	99
* Ökningen beror på arbetet kring 100-års firandet av isbrytaren St Erik			
Kostnader (tkr)	5 910	9 351	5 661

Orsaken till skillnaden i kostnader mellan 2014 och 2015 beror på en felräkning 2014.

Ångvisslan på Sankt Erik. Fotograf Fredrik Blomqvist.

Kulturhistoriskt värdefulla fartyg

”Myndigheten skall särskilt verka för bevarande och brukande av kulturhistoriskt värdefulla fartyg.”

Genom att stödja enskilda, föreningar och kommersiella aktörer arbetar vi med ett strategiskt bevarande av det maritima kulturarvet. Det sker bland annat genom k-märkning av fartyg och fritidsbåtar. Ägare av ett k-märkt fartyg kan också söka ekonomiskt stöd. Vi samarbetar även med aktörer inom fartygsområdet för att öka allmänhetens tillgång till historiska fartyg.

Vi bedömer att vårt arbete har lett till stärkta möjligheter för externa aktörer att bevara och utveckla kulturhistoriskt värdefulla fartyg och det maritima kulturarvet.

Kvalitet

För att säkerställa kvaliteten vid värdering av ansökningar om fartygsstöd utgår vi från en tydlig struktur med fastställda kriterier, som är lika för alla sökande och oförändrade över tid. Stor vikt läggs vid att fartygen används på ett sätt som kommer många till glädje och på att stödet fördelas mellan olika kategorier av fartyg, till exempel mellan segelfartyg, ångfartyg och motorfartyg.

Kvaliteten i myndighetens eget fartygsbevarande säkerställs genom en uppgjord plan, efter vilken dockning av sjöliggande fartyg sker. Fartyg ska dockas var femte eller tionde år beroende på skrovtjocklek.

Våra museifartyg

Statens maritima museer bevarar och brukar egna fartyg och båtar vid Marinmuseum och Galärvarvet. Vid

Vedettbåten Sprängaren från 1918. Fotograf Claes Wollentz.

Marinmuseum har sju barkar, före detta skeppsbåtar från 1800-talet, vårdats för att under sommaren kunna seglas av Carlskrona Båteskader. Renoveringen av fullriggaren Jarramas fortskrider och vissa kompletterande svetsarbeten har utförts. Robotbåten R 136 Västervik har slipdragits även i år, på grund av en skada som uppstod vid slipdragning 2014. Tulljakten TV 238 har åtgärdats exteriört och ställts i flyghangaren vid Marinmuseum. Minsveparen Bremön har fått löpande underhåll. På isbrytaren Sankt Erik vid Galärvarvet är renoveringen av styrhyttstaket avslutad, livbåtsdäcket är lagt och en renovering av båtdäck har påbörjats. Under året har vi också gjort en omfattande renovering på fartyget, och dess bevarandestatus har ökat betydligt. De fartyg som nu återstår innan alla är renoverade enligt planen är fyrskeppet Finngrundet och räddningskryssaren Bernhard Ingelsson. Där har vi under året genomfört löpande underhåll.

Egna fartyg som vårdas av andra

Statens maritima museer äger fyra fartyg som brukas av externa intressenter. De är företrädesvis ideella föreningar som har ett specifikt intresse och unika kunskaper om en speciell fartygstyp. Samarbetet med föreningarna gör att dessa fartyg kan hållas öppna för allmänheten. Fartygen är: minsveparen M20 och robotbåten Ystad, med hemmahamn i Stockholm, samt motortorpedbåten T 38

i Karlskrona. Dessutom är patrullbåten Hugin en stillaliggande deposition vid Stiftelsen Göteborgs Maritima Center. I Kårehamn på Öland ligger räddningskryssaren Kåreholm som ett utlån till Ölands Fiskeri och Sjöfartsmuseum. Vår strävan är att öka vår samverkan med andra organisationer, så att vi bättre kan förvalta ett brett urval av kulturhistoriskt intressanta fartyg.

K-märkta fartyg och fritidsbåtar

Under året har två nya fartyg blivit k-märkta efter Sjöhistoriska museets kulturhistoriska värdering – fartygen Freja av Fryken i Kil och Rex i Torshälla. Totalt är nu 130 fartyg k-märkta sedan verksamheten startade 2001. Därmed omfattar de k-märkta fartygen merparten av landets välbevarade äldre fartyg. Även k-märkning av fritidsbåtar är en del av Sjöhistoriska museets ordinarie verksamhet. Under året har ytterligare 25 fritidsbåtar k-märkts, vilket innebär att det nu finns sammanlagt 118 k-märkta fritidsbåtar.

Fartygsstöd

Årligen fördelas stöd till underhåll av kulturhistoriskt intressanta fartyg. Stödet kan sökas av ägare till fartyg som endera redan är k-märkta eller står inför möjligheten att bli k-märkta, vilket innebär en kvalitetssäkring genom att myndigheten redan bedömt fartygens kulturhistoriska värde. Sju fartyg beviljades stöd under 2015, alla k-märkta.

Ångbogseraren Rex som k-märktes under 2015. Fotograf Claes Wollentz.

Tabell 4a

Fartygs-namn	Län	Typ	Belopp
Djurgården 3	Stockholms län	Ångfartyg	150 000
Helene	Skåne län	Segelfartyg	200 000
Helmi	Stockholms län	Segelfartyg	100 000
Marianne	Västra Götalands län	Motorfartyg	50 000
Sprängaren	Stockholms län	Ångfartyg	150 000
Tingvalla	Värmlands län	Motorfartyg	50 000
Westkust	Västra Götalands län	Segelfartyg	300 000

Tabell 4b

Kulturhistoriskt värdefulla fartyg	2015	2014	2013
Antal fartyg som k-märkts under året	2	3	11
Antal fartyg som fått fartygsstöd	7	5	9
Antal egna fartyg som bevaras av andra	4	4	4
Antal egna sjösatta fartyg samt Finngrundet***	14**	13*	14**
Antalet fritidsbåtar som k-märkts under året	25****	11	8

* 6 av 10 barkar har varit sjösatta.

** 7 barkar sjösatta.

*** Finngrundet ägs av Sjöfartsverket men bevaras och visas för publik av Statens maritima museer.

**** Antalet ansökningar om k-märkning av fritidsbåtar har under våren ökat mycket i jämförelse med föregående år. Eftersom ansökningarna sker på eget initiativ från båtägarna finns ingen given förklaring till ökningen. Möjligen har dock lagstiftning avseende toalettömningsförbud från fritidsbåtar påverkat antalet ansökningar. Transportstyrelsen har nämligen undantagit k-märkta fritidsbåtar från detta lagkrav och den lagstiftningen trädde i kraft vid halvårsskiftet 2015.

Kostnader (tkr)

19 635 12 212 9 850

Ökningen av kostnaderna beror på bevarandeinsatser på egna fartyg samt förändrad beräkning av OH kostnader.

Renovering av Sankt Erik hösten 2015. Fotograf Anneli Karlsson.

Ökad kunskap

”Myndigheten ska särskilt verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde.”

Under året har vi tagit fram nya forskningsrön om det maritima kulturarvet och gjort dem tillgängliga för allmänheten. Vi har även förlängt vårt samarbete med Stockholms universitet inom ramen för forskningscentret CEMAS till 2021. Vår bedömning är att vårt arbete har stärkt bilden av museerna som en institution vars verksamhet vilar på vetenskaplighet och kunskap. Arbetet med Vasas framtida stöttning är fortsatt ett arbete som myndigheten behöver fokusera på.

Att säkerställa kvalitet

Inom ramen för vårt kunskapsarbete arbetar vi hårt med att säkerställa den grundläggande kvaliteten. Samarbetet med Stockholms universitet är ett led i detta arbete. Vi anser att samma kvalitetskrav som finns inom akademien bör appliceras på kunskapsarbetet i den museala verksamheten – det vill säga att samma definition på forskning tillämpas inom båda verksamheterna och att det kunskapsmaterial som vi för fram i exempelvis publikationer eller i utställningar ska vara granskat av externa forskare eller av forskare knutna till CEMAS. Under året har en publikation genomgått denna kvalitetsgranskning.

CEMAS

– i samarbete med Stockholms universitet

Centrum för maritima studier (CEMAS) är en gemensam och samfinansierad satsning av Statens maritima museer och Stockholms universitet. Samarbetet har under 2015 förlängts till 2021 och vidgats ämnesmässigt. Genom satsningen vill vi initiera ny forskning och utbildning inom maritim historia, etnologi och arkeologi. Under året har en senior forskare, två disputerade forskare och fyra doktorander arbetat vid CEMAS. Dessutom har en doktorand disputerat och en postdoktorstjänst med inriktning mot örlogshistoria utlysts. CEMAS arrangerade också en internationell workshop, där medarbetare från våra museer deltog.

Publikationer

Under 2015 har medarbetare från Statens maritima museer bistått i arbetet med en lärobok på universitetsnivå i maritim historia som tagits fram av CEMAS, där vi bidrar med en artikel om sjömanstatueringar. Publiceringen är planerad att ske under 2016. Under året har myndigheten dessutom publicerat tre arkeologiska rapporter, en publi-

kation om två sovjetiska ubåtsvrak från 1942, en bok om konservatorers roll i storskaligt bevarandearbete samt skrivit en arkeologisk rapport om de medeltida båtarna från kvarteret Svalan. Vi har även påbörjat arbetet med en bok om första världskriget.

Seminarier och föredrag

I samarbete med CEMAS bedriver myndigheten en seminarieverksamhet inom maritim historia, etnologi och arkeologi. *Maritima seminariet* är idag en självklar mötesplats för forskare, studenter, museianställda och allmänt maritint intresserade i Stockholm och Karlskrona. Under 2015 har vi genomfört 14 seminarier. Vi bjuder därtill in forskare till museernas olika publika föredrag. Ämnen under 2015 har varit svenska sjöfartskonsuler, vraket Resande man, hierarkier inom 1600-talets flotta, sjunkna ubåtar samt fritidsbåtar. I samband med utställningen *Sex and the Sea* på Sjöhistoriska museet arrangerade vi även en publik samtalsserie. Forskare har dessutom medverkat i flera av de poddar som producerats inom myndigheten under året. Våra medarbetare har hållit föreläsningar om ubåtsarkeologi, fritidsbåtsarkeologi och maritint baserad teknikhistoria på konferenser, högskolor och museer samt uttalat sig som experter i svenska och tyska medier, bland annat om ubåtar. Vi höll också tre föreläsningar under konferensen *Nordisk marinarkologi*.

Utställningar

Under året har sammanlagt nio forskare från universitetet och högskola engagerats och hållit interna föredragsserier i samband med konceptutveckling inför två utställningsproduktioner – *Kvinnfolk*, som ska visas på Vasamuseet, samt en kommande utställning för Sjöhistoriska museet med tema Ostindien. Vid Marinmuseum

har det även knutits kontakter med en forskargrupp på Högskolan i Skövde som arbetar med digitala tekniker för att gestalta kulturarv. Förhoppningen är att det ska ge oss möjlighet att prova nya tekniker och ge uppslag till utställningarna.

Fritidsbåtar

Ett forsknings- och dokumentationsprojektet på temat fritidsbåtar drivs i samverkan mellan Statens maritima museer och CEMAS. Syftet är att utifrån Sjöhistoriska museets samling dokumentera och vetenskapligt bearbeta hur föreställningar om fritid, svenskhet och kön samspelar när äldre tiders fritidsbåtsliv iscensätts och diskuteras. Ett samarbete har också inletts med en forskargrupp på arkeologiska institutionen vid Stockholms universitet kring miljöhumaniora om övergivna fritidsbåtar. Genom fotografier och intervjuer har även en mindre dokumentation gjorts av Båtskroten, ett företag som arbetar med att skrota fritidsbåtar på ett miljömässigt hållbart sätt.

Marinarkeologi

Som expertinstans för Riksantikvarieämbetet genomför vi registreringar av maritim data i Fornminnesregistret (FMIS). Under året har vi gjort nyregistreringar, kompletterat registreringar samt kvalitetssäkrat redan befintliga poster. Det totala antalet registreringar under 2015 var 435 stycken.

Vi har arbetat med att slutföra konservering, analyser och rapporter i forskningsprojektet *Maritima Birka*. Projektet kommer att avslutas under 2016. Vi har dessutom deltagit i projektet *Vrak i och runt Vänern*. Projektet leds av Länsstyrelsen i Västra Götaland och syftet är att ta fram kunskapsunderlag för länsstyrelserna, kommunerna och museerna om handläggning av exploateringsärenden i och omkring stränderna till Vänern. Ett ytterligare syfte är att förmedla information om kulturarvet i Vänern till allmänheten och till forskare. Genom en utbildningsinsats på två dagar har vi certifierat 18 sportdykare som dykguider vid Dalarö skeppsvraksområde. Myndigheten har också deltagit i framtagandet av en arkeologimodul för PRIMUS.

Dessutom har vi deltagit i projektet *Miljörisker sjunkna vrak* som leds av Chalmers tekniska högskola, där även Sjöfartsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Kustbevakningen deltar. Målet är att identifiera miljöeffekterna kring miljöfarliga vrak samt att ge förslag på vidare åtgärder.

Forskningsprojekt kring Vasas bevarande

Projektet *Stötta Vasa*, som bedrivs i samverkan med Uppsala universitet, har fortsatt under året. Syftet är att arbeta fram en design för ny stöttning av skeppet. Medel för det fyraåriga forskningsprojektet har säkrats genom externa forskningsfinansierare. Under 2014 byggdes och testades en fullskalig kopia av en strategiskt vald del av Vasas skrov, i syfte att få en bättre förståelse och kunskap om beteendet och styvheten i konstruktionen. Utvärderingen från dessa tester har fortsatt under 2015, tillsammans med en rad jämförande studier med hjälp av FE-analyser och kompletterande praktiska tester. Även mekaniska studier har pågått under 2015, med inriktning på krypbeteende hos Vasas trä. Arbetet är grunden för att kunna ta fram en fullständig och representativ FE-modell av Vasa. Tillsammans med Sveriges lantbruksuniversitet och Uppsala universitet har studier utförts för att bättre förstå den kemiska nedbrytningens påverkan på mekaniska egenskaper. Forskningen kring Vasas bevarande kvalitetssäkras genom Vasamuseets bevaranderåd där ett antal svenska och utländska forskare samt specialister ingår. Rådet granskar museets arbete med bevarande och ger råd för det framtida arbetet.

Förstå Vasa

Projektet *Förstå Vasa*, som bedrivs i samarbete med Södertörns högskola, syftar till förståelse av skeppets historia och arkeologi i bred social, ekonomisk och teknisk kontext. Under året har vi behandlat fältdata från 2014 års testskjutning av en kanonkopia och skrivit en rapport. En grundlig dokumentation av Vasas kajuta har påbörjats, och är en del i ett projekt med syfte att måla den kopia av kajutan som finns i utställningen *Livet ombord*. Under året har vi även genomfört arkivstudier i England kring originalkanonernas öden samt kring internationell handel av material för skeppsbyggeri – såsom masttimmer, hampa och tjära. Arbetet med den andra volymen i den vetenskapliga serien om Vasa har fortsatt. Volym två kommer att behandla segel, rigg och segling på Vasas tid.

Från skrot till årets museum

Vid myndigheten har vi även inlet ett projekt vars syfte är att utreda, lyfta fram och sprida de lärdomar som gjordes i samband med byggandet av den nya ubåtshallen. I nära anslutning till akademi och högskola analyserar myndigheten vilka framgångsfaktorerna var, och hur de samspelade i arbetet med ubåten. Tanken är att sprida resultaten av studien till en bredare krets inom framförallt kulturfären, och vår förhoppning är att dessa lärdomar ska kunna komma till användning.

Tabell 5

För ökad kunskap	2015	2014	2013
Forskningsprojekt	5	4	4
Särskilda satsningar	2	5	6
Övriga projekt med andra myndigheter, institutioner och föreningar.	2	5	4
Kostnader (tkr)	18 446	12 765	6 988

Ökning av kostnader beror på forskningsprojektet Stötta Vasa samt förändrad beräkning av OH-kostnader.

Olika perspektiv och internationella utbyten

”Myndigheten ska i sin verksamhet integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.”

Under året har vi arbetat med att vidareutveckla konceptet med det integrationsinriktade skolprojektet vid Marinmuseum. Vår bedömning är att den metodik vi använt oss av är framgångsrik när det gäller att öka barns och ungas delaktighet i museets verksamhet. På mångfaldsområdet har vi inlett ett arbete med utbildningsinsatser för myndighetens personal, men det är fortfarande ett arbete som myndigheten behöver utveckla.

Barnperspektivet

Arbetet med barn och unga är ett prioriterat område i de maritima museernas verksamhetsplanering och i olika samarbeten. Det sker utifrån vår barn- och ungdomsstrategi och uppföljningen sker genom nyckeltalet *barn och unga* (läs mer under åiterrapportering kring den unga publiken).

Mångfalds-, jämställdhets- och genusperspektiv

Under våren genomförde vi en förstudie med avsikten att utreda hur genusperspektiv och kvinnors erfarenheter av den svenska marinens historia ska bli mer synliga i Marinmuseums utställningar. Förstudien formulerar ett antal områden i nuvarande utställningar som kan förändras och berikas genom att integrera genus som en del av berättandet. Dessutom innehåller förstudien ett antal ut-

Höstlov 2015 i skaparverkstaden på Marinmuseum. Fotograf Erling Klintefors.

ställningsförslag där genusperspektivet används som ett analysredskap. Utställningen *Tro, hopp och kärlek*, som invigdes på Marinmuseum i mars, har ett genomgående genusperspektiv och under *Karlskrona Pride* deltog museet med en föreläsning om queerperspektiv på kulturarv.

Arbetet inför utställningen *Sex and the Sea* på Sjöhistoriska museet resulterade i en programpunkt på konferensen *Queer kultur*, som producerades i samarbete med Riksutställningar, Statens kulturråd, Historiska museet och Scenkonstmuseet. Syftet var att bredda kunskaperna om hur kultursektorn kan integrera HBTQ-perspektiv i sina verksamheter. Konferensen livesändes via Youtube. Under året besökte vi också Kvinnohistoriskt Museum i Umeå för att diskutera genusmedveten gestaltning och utställningsproduktion. Under sportlovet hade Sjöhistoriska museet dramatiseringar med HBTQ-perspektiv för familjer. Visningen handlade om två historiska kvinnor som verkat under manliga identiteter. Rollbesättningen växlades medvetet mellan skådespelare av olika kön.

I samarbete med Riksutställningar har myndigheten genomfört tre öppna workshoppar för samtliga chefer och ett antal medarbetare med tema normkritik, maktstrukturer, demokrati/kultur och inkludering.

Interkulturell dialog

Det mångåriga samarbetet mellan Statens maritima museer, Sunnadalskolan och Karlskrona kommun har fortsatt i ny form under 2015. Det integrationsinriktade arbetet har innehållit en teaterproduktion som avslutades med föreställningar samt guideutbildningar för skolelever på Marinmuseum. Det modellbildande samarbetet har ökat barns och ungdomars delaktighet i museets verksamhet. Liknande samarbeten har också inletts med Rosenholmsskolan, Nättrabyskolan och Ehrensördska

gymnasiet i Karlskrona kommun. Våra erfarenheter av arbetssättet har spridits inom museivärlden genom föreläsningar och utbildningstillfällen.

I projektet *Interkulturell dialog på svenska museer* undersöks hur svenska museer tillsammans med Svenska för invandrare (SFI) skapar och kan vidareutveckla interkulturell dialog. Projektet är ett samarbete som drivs av Statens maritima museer, Riksförbundet Sveriges museer (RSM), Malmö museer och Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik med bidrag från Statens kulturråd.

För att göra Marinmuseums sommaraktiviteter för barn mer språkoberoende valde vi att ersätta *Kloka Klara*, vår dramatiserade visning på svenska, med en knopaktivitet.

Internationellt utbyte och samarbete

Statens maritima museer har under året lånat ut föremål till Sjöfartsmuseet i Kotka i Finland samt till Landesmuseum Schleswig-Holstein. Med Landesmuseum har vi även ingått ett partnerskap kring en stor utställning om det stora nordiska kriget, som utgår från vraket av det svenska örlogsfartyget Hedvig Sofia.

Sjöhistoriska museet företräds av kulturarvsenheten i det internationella samarbetet *Baltic Heritage Co-operation*, i arbetsgruppen *Coastal Culture*. Dessutom ingår medarbetare från arkeologienheten i arbetsgruppen *Underwater Cultural Heritage*.

Under 2015 har arkeologienheten arbetat med en förstudie kallad *USher*, om Östersjöns kulturarv, urval och värderingar, tillsammans med estniska Riksantikvarieämbetet Muniskaismet och Polens Sjöfartsmuseum i Gdansk. Förstudien finansieras av Council of the Baltic Sea States (CBSS) och ska vara klar i maj 2016. En annan förstudie kallad *CODEUCH*, med finansiering från EU

Utställningen *Sex and the sea* på Sjöhistoriska museet. Fotograf Anneli Karlsson.

Föreställningen *Du kan ingenting ta med dig*. Pjäsen har hämtat inspiration från Karl XII:s vistelse i Bender efter slaget vid Poltava. Ett samarbete med Sunnadalskolan och Marinmuseum. Fotograf Erling Klintefors.

Strategy for the Baltic Sea Region (EUSBSR), mynnande ut i en projektansökan till Central Baltic i oktober, kallad Baltacsar (Baltic history beneath surface: underwater heritage trails in situ and online). Ansökningens parter är Sjöhistoriska museet, estniska Riksantikvarieämbetet, Museiverket i Finland, Museibyrån på Åland, Haninge Kommun, Helsingfors stad, Hanko stad, dykkklubben Adrianto OÜ i Tallinn och Foundation Saaremaa Tourism i Estland. Projektet vill under tre år testa och demonstrera turismpotentialen i Östersjöns kulturarv under vatten genom att utveckla enkla och bekväma sätt att besöka unika och välbevarade lämningar på plats. Inom projektet kommer Sjöhistoriska museet och Haninge kommun att utveckla Dalarö skeppsvraksområde.

Under året genomförde vi en utbildning för polska kulturarbetare i museipedagogiska perspektiv och metoder som används på Marinmuseum. Emigrantmuseet Gdynia har sedan kommit att inrätta delar av sin verksamhet efter samma modell och kontakten mellan museerna upprätthålls. I samband med produktionen av utställningen *Sex and the Sea* på Sjöhistoriska museet har den pedagogiska verksamheten haft ett samarbete med Maritiem museum i Rotterdam kring arbetet med skolungdomar.

Forskningsprojektet *Förstå Vasa* bedrivs i samarbete med ett antal internationella lärosäten, bland annat i USA, Danmark, Storbritannien och Tyskland. Under året har en medarbetare varit gästforskare vid Magdalene College, University of Cambridge, England. Dessutom

har medarbetare från myndigheten ingått i Scientific Advisory Committee vid Maritima museet i Bremerhaven i Tyskland samt i styrelsen för Kalmar Nyckel Foundation i USA. En medarbetare har även fungerat som skandinavisk koordinator inom Wet Organic Archaeological Materials (WOAM) och ingått i styrelsen för Svenska ICOM (International Council of Museums). Vi har även bidragit med presentationer vid en rad internationella kongresser och konferenser: *International Symposium on Boat and Ship Archaeology* i Gdansk, Polen; *Guns from the Sea* i Portsmouth, England; *Nordic Theoretical Archaeology Group* i Köpenhamn, Danmark; *International Congress of Maritime Museums*, Hong Kong; *2nd International Conference of the series Company museums today* i Murmansk, Ryssland samt vid *The Role & Contribution of the Institutions of Culture in Creating Tourist Products* i Belgrad, Serbien.

Den pedagogiska enheten på Vasamuseet har under flera år haft regelbundet utbyte med motsvarande verksamheten kring Mary Rose i Portsmouth. Inom ramen för utvecklingen av ett systematiskt kvalitetsarbete i vår pedagogiska verksamhet påbörjades ett utbyte mellan pedagogerna på Vasamuseet och Mary Rose, där bland annat en kollegial utvärdering, så kallad *peer review*, är genomförd. Inom ramen för samarbetet har en utvärdering även genomförts på den publika sidan, med förslag på utvecklings- och förbättringsmöjligheter för de två museerna.

Butiksförsäljning och uppdragsarkeologi

Myndigheten får "[...] tillhandahålla varor samt åta sig utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde."

Uppdragsarkeologi

Under 2015 har vi genomfört 13 arkeologiska uppdrag, alla beslutade av länsstyrelsen enligt kulturmiljölagen. Flertalet projekt har varit inom Stockholms län, men uppdrag har också genomförts i Västra Götaland, Blekinge och i Norrbottens län. Uppdragsverksamheten bidrar starkt till ny kunskap om kulturarvet under vatten och därigenom till ökad kännedom och bättre förutsättningar för bevarande. Det är också en verksamhet som är kompetenshöjande, vilket gör Statens maritima museer efterfrågad som expertstöd för maritim kulturvård. Vid sidan av den vetenskapliga aspekten resulterar uppdrag- en ofta i stor medieuppmärksamhet till gagn för hela myndigheten.

Museernas butiker

Butiken på Sjöhistoriska museet har gått bra under året. För första gången har butiksförsäljning även bedrivits på

Museipiren i en inhyrd mässcontainer som även fungerat som entré- och informationsdisk för pirens besökare.

På Marinmuseum har butikens försäljning fortsatt att öka. Snittköpet per besökare ökade med cirka 35 procent jämfört med 2014. Intresset för inredning med marin inspiration liksom för det marina ämnet är stort. Bokförsäljningen ökade med cirka 40 procent jämfört med föregående år, särskilt av litteratur som rör Karlskrona och Blekinge. Det visar att våra besökare är intresserade av vårt ämne och uppskattar de varor vi erbjuder i butiken.

Vasamuseets butik hade ett rekordår och har aldrig sålt så mycket som under 2015. Vår ambition är att tillhandahålla ett minne av museet och av skeppet för besökarna, oavsett plånbokens storlek. Vi ska också tilltala alla åldrar med vårt sortiment.

Marinarkeolog Jim Hansson dokumenterar vrak vid Skepps- och Kastellholmarna i Stockholm. Fotograf Torbjörn Gylléus.

Sveriges militärhistoriska arv

”Myndigheten ska bistå vid det museala bevarandet av statens sjökrigshistoriska samlingar utanför myndigheten. I fråga om sjöförsvaret ska myndigheten i lämplig omfattning samråda med Statens försvarshistoriska museer samt bistå vid tillsynen av samlingar av militär eller kulturhistorisk art.”

Stöd till försvarshistoriska museer

I nätverket Sveriges militärhistoriska arv (SMHA) ingår cirka 25 försvarshistoriska museer, som alla har gemensamt att de bevarar och visar en del av de försvarsanläggningar som finns kvar efter det kalla kriget eller tidigare epoker. Tillsammans med Statens försvarshistoriska museer (SFHM) är Statens maritima museer med och fördelar ekonomiska bidrag till dessa museiverksamheter. I SFHM:s organisation finns dessutom ett samfinansierat kansli som stöder de olika försvarshistoriska museerna i frågor om säkerhet, produktion av utställningar, bevarandefrågor med mera. Statens maritima museer har under 2015 bidragit med 600 000 kronor till kansliets verksamhet.

Statens maritima museer har under året prövat beslut rörande bidrag till fem museiverksamheter i nätverket: Vaxholms Fästnings Museum, Stiftelsen Göteborgs Maritima Centrum, Hemsö fästning, Stiftelsen Beredskapsmuseet i Viken samt Museum för Rörligt Kustartilleri i Blekinge. Bidragen har använts till driften av museerna, renoveringar och till förnyelse av utställningar. Vi har också stöttat genom att låna ut föremål till permanenta och tillfälliga utställningar på de olika museerna.

Tabell 6

Kostnader för Sveriges militärhistoriska arv (tkr)	2015	2014	2013
Utbetalade bidrag	7 067	5 900	5 998
SMHA kansli	600	600	600
Övriga kostnader	93	1 000	902

Återrapportering

– enligt regleringsbrevet

”Statens maritima museer ska redovisa den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken.”

Den unga publiken

Fler skolklasser – ökad kunskap

Allt fler skolklasser kommer till våra museer och vår bedömning är att kunskapen om det maritima kulturarvet ökar hos den unga publiken. På Vasamuseet ökade antalet skolklasser med 25 procent och på Marinmuseum med närmare 50 procent under året. I en påbörjad kvalitativ utvärdering av skolbesöken framkommer att lärarna är nöjda med museernas verksamheter, att museerna inte enbart ses som ett utflyktsmål utan också används inom ramen för undervisningen. Under året har ytterligare rum iord-

ningställts för pedagogisk verksamhet. På Marinmuseum har ett nytt kunskapsrum byggts som ska användas som samlingspunkt och som skolsal vid undervisning av större grupper. Vi har även byggt en flyttbar släptank som pedagogerna kan använda för att testa olika träkroppars rörelse och hastighet i vatten i undervisningen. På Sjöhistoriska öppnade museets nyrenoverade källarvåning med utökade ytor för pedagogisk verksamhet. Antalet barn som besökte de maritima museerna har däremot inte ökat i samma utsträckning som antalet vuxna under 2015.

Sommarkvällen var ljus när museichefen Hans-Lennart Ohlsson halade flaggan på Sankt Erik. Segelfartygs-träffen var den sista av de tre jubileumshelgerna runt den 100-åriga isbrytaren. Fotograf Claes Wollentz.

Pedagogiska program med aktualitet

Bokningsbara pedagogiska program har blivit fler medan guidade visningar för skolklasser har minskat i antal. En stor ökning kan också ses i antalet skolklasser som använder museerna på egen hand. Under året har vi infört flera nya pedagogiska skolprogram med aktualitet, bland annat för äldre skolelever i anslutning till utställningen *Sex and the Sea* på Sjöhistoriska museet. Programmet tar upp normer och sexualitet utifrån ett sjöfartsperspektiv.

Miniguider ökar barns delaktighet

Tillgänglighetsarbetet med barnperspektivet har under flera år uppvisat hög kvalitet inom Statens maritima museer, medan arbetet med barns eget perspektiv och möjligheten till delaktighet inte nått samma resultat. Under året har vi ökat skolelevernas delaktighet i museernas verksamhet genom att vidareutveckla en avpassad miniguideutbildning, där skolelever själva fått genomföra visningar för sina familjer. Sammanlagt 160 skolelever fick miniguideutbildningen på Marinmuseum. Vi har också producerat utställningar med barn- och ungdomsperspektiv, till exempel *Alla tiders poler* på Sjöhistoriska museet och *Tro, hopp och kärlek* på Marinmuseum.

Marinmuseum – större tillgänglighet för barnen

Under året har museets samlingar gjorts mer tillgängliga för barn och ungdom genom ett barnspår under de reguljära magasinvisningarna. *Söndagskul* är Marinmuseums program för barn och familjer. Under vår och höst erbjuder vi cirka tjugo olika programpunkter med kreativa och inspirerande aktiviteter, exempelvis konserter, teaterföreställningar eller aktiviteter med miljötema som vävs in i Marinmuseums ämnen. Under sommarsäsong och helger erbjuder museet aktiviteter i sjömansverkstaden, obokade besök i simulatoren och knopaktivitet för familjer. Kundundersökningar genomförs kontinuerligt i sjömansverkstaden för att förbättra utbudet och verksamheten. Vår tidigare visning för barn på svenska, *Kloka Klara*, ersattes under året med en knopaktivitet eftersom det passar alla barn oavsett språk.

I samband med att Marinmuseum blev uppmärksammat som *Årets museum* erbjöd vi, under en begränsad period, kostnadsfria resor till museet för skolklasser i regio-

nen. Under perioden besökte 1 400 elever museet jämfört med 332 under samma period föregående år. I samband med insatsen genomförde vi också en undersökning av skolans möjligheter att resa till en kulturinstitution.

Sjöhistoriska museet

– nya lokaler för pedagogik och program

På Sjöhistoriska museet knyts barn- och familjeaktiviteter under loven till teman anpassade för barn i varierande åldrar. Vi har fortsatt att satsa på barnteater och drama-visningar för barnfamiljer. Under året utvecklade vi en ny föreställning om kvinnliga pirater och kapare. Inför sportlovet öppnade museets nyrenoverade källarvåning med utökade ytor för pedagogisk verksamhet – med hörsal, skaparverkstad, matsäcksrum och lekrum. *Sportlov för hela landet* erbjöd programverksamhet även under de fyra veckor då övriga landet hade lov.

Museet har fortsatt att implementera sina tre ”maskotar”, bland annat genom ett nytt barnspår i Båthall 2. Vi driver sedan tidigare *Seglarskolan* och *Sjömansklubben* där barnen får lära sig om sjöliv, sjömanskap, segling, regler till sjöss, knopar och signaler. Seglarskolan ingår också i *Projekt Sjöliv*, ett samarbete mellan Stockholms hamnar och Fryshuset med syfte att ge ungdomar insikt om sjöfartsyren. För fjärde året anordnade vi vikingabåtshelgen *Skeppen kommer* med familjeaktiviteter. Museet bidrog också till ett midsommarfirande utanför museet arrangerat av stiftelsen Trygga barnen, som stödjer familjer som drabbats av drog- och alkoholmissbruk.

Vasamuseet

– ökat programutbud under veckor och lov

På Vasamuseet har vi under helger och skollov haft regelbunden programverksamhet i form av tematiska och ålderanpassade visningar för ett ökat antal barn och vuxna tillsammans. Under året utökade vi vårt utbud för barn och familjer genom att införa regelbundet återkommande program även under veckodagar och sommarsäsongen. Även lovverksamheten utökades för att nå familjer utanför Stockholmsområdet. Flera språkversioner av den animerade filmen *Vasagrisen*, som visas i barnhörnan, har tagits fram under året – på engelska, ryska, tyska och finska.

Vasamagasin. Fotograf Anneli Karlsson.

Dramatiserad visning på Sjöhistoriska museet. Fotograf Anneli Karlsson.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

”Statens maritima museer ska redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.”

I samarbete med Myndigheten för delaktighet och Riksantikvarieämbetet har Statens maritima museer genomfört en övergripande utbildning för samtliga chefer och för myndighetens tillgänglighetsgrupp. Syftet var att introducera och starta arbetet enligt vår uppdaterade tillgänglighetsstrategi samt att ge en övergripande bild av lagstiftningen. En del av implementeringen var att systematisera tillgänglighetsarbetet genom att ta med det i vår årliga verksamhetsplanering samt att följa upp arbetet i myndighetens tertiälvuppföljningar.

Tillgängliga lokaler

Under hösten inledde myndigheten ett samarbete med Statens fastighetsverk om tillgänglighetsfrågor. Idén med samarbetet är att uppdatera gällande handlingsplaner för fysisk tillgänglighet i våra publika lokaler samt att initiera samarbetsprojekt inom tillgänglighetsområdet.

Arbetet med att tillgänglighetsanpassa Vasamuseet fortgår enligt en gemensam plan med fastighetsägaren. Under året har bland annat första och sista trappstegen i trappor och ledstänger försetts med markeringar. På Marinmuseum har dörren till Galjonshallen tillgänglighetsanpassats genom dörröppningsautomatik samt så kallat armbågstrycke från båda hållen. Vi har också åtgärdat dålig belysning i trappan till undervattentunneln och markerat trappsteg, så att de blir lättare att både se och känna. Rörelsestyrd belysning har monterats utomhus i anslutning till nödutgångsdörrar. Sjöhistoriska museet har under året fått ett nytt skyltsystem och *Funka.nu* har analyserat museets fysiska och informativa tillgänglighet.

Möten med minnen för demenssjuka

Som en fortsättning på projektet *Möten med minnen* medverkar Sjöhistoriska museet, tillsammans med andra museer och kulturinstitutioner, i ett Stockholmsnätverk för besökargrupper med demenssjukdom. En särskild visningsform har tagits fram på museet och under året har vi genomfört ett flertal visningar för besökare med demenssjukdom och deras anhöriga.

Museum för besökare med psykisk funktionsnedsättning

På Marinmuseum har en regelbunden kursverksamhet bedrivits för personer med psykisk funktionsnedsättning. Verksamheten är ett samarbete med Karlskrona kommun och Landstingets socialpsykiatri och har bestått i praktiskt arbete för daglediga, med hantverk och slöjd med maritimt tema.

Utvecklad app ger nya möjligheter

Marinmuseum har vidareutvecklat sin app så att även den som har fysiskt svårt att ta sig till Marinmuseum kan

lyssna på ljudspår. För synskadade besökare erbjuder appen ytterligare sätt att uppleva museet på, då många av ljudspåren är dramatiserade och innehåller miljö ljud som förstärker upplevelsen av och förståelsen för det man inte kan se. Marinmuseums samlingar har också tillgängliggjorts genom fyra reguljära magasinvisningar som även var tillgängliga för besökare med vissa funktionshinder.

Metodik för besökare med social problematik

I samarbete med Hässelby stadsdelsförvaltning har Statens maritima museer genomfört en rad museibesök som en stödjande och motiverande aktivitet för personer med sociala problem och missbruksproblematik. Besök på Vasamuseet och Sjöhistoriska museet har resulterat i goda erfarenheter och en fungerande metodik för ett fortsatt arbete med målgruppen.

”Vi hör det vi ser”

– besökare med hörselnedsättning

Sjöhistoriska museet har ingått i det nationella projektet *Vi hör det vi ser* tillsammans med andra museer. Projektet leds av Skånes dövas distriktsförbund och syftet är att utveckla teknik samt att utbilda chefer och medarbetare i museiorganisationer kring hörsel frågor och ökad tillgänglighet för besökare med hörselnedsättning. Vasamuseet har sedan tidigare teckentolkande guider som kan förbokas och har under året genomfört kostnadsfria visningar på teckenspråk.

Utställningar

Tillgänglighetsaspekter är grundläggande i allt vårt utställningsarbete och vi tar genomgående hänsyn till både kognitiva och fysiska funktionsnedsättningar. Under året har en rad insatser gjorts för att öka tillgängligheten, både i underhåll av utställningar och i nya projekt.

Vi har genomfört en översyn av Marinmuseums utställningar ur ett tillgänglighetsperspektiv, vilket har resulterat i en åtgärdsplan. Lätt avhjälpta hinder åtgärdar vi allteftersom medan åtgärder som kräver ett större arbete har tagits upp i beredningsrådet för utställningar. Vid produktionen av utställningen *Ritningar* på Marinmuseum har vi haft som utgångspunkt att texternas storlek, placering och innehållsliga omfattning ska vara inkluderande. På Sjöhistoriska museet har vi förbättrat tillgängligheten i flera utställningar: *Shipping & Shopping* har fått en större skärm som visar fartygspositioner (AIS) samt en ny golvkarta, *Klart Skepp* har fått nya och större utställningstexter och *Amphion* har försetts med ramper. På Vasamuseet har utställningen *Livet ombord* försetts med kontrastmarkeringar och vi har tagit bort en ramp med brant lutning. Dessutom har en hörslinga monterats vid *Vasagrisen*.

Övrig återrapportering

Upphandling

Under 2015 har Statens maritima museer genomfört både formaliserade och dokumenterade direktupphandlingar samt förnyade konkurrensutsättningar av ramavtal, tecknade av Statens maritima museer eller av Kammarkollegiet. Formaliserade upphandlingar har gjorts avseende betalväxel, låssmedstjänster och utställningsproduktionsbolag. Antalet direktupphandlingar, i spannet 100 000 till 505 000 kronor, har ökat under året. Även antalet förnyade konkurrensutsättningar har ökat. Förfarandet *frivillig förhandsinsyn* har använts en gång gällande dockningen av museifartyget Sankt Erik. Vid upphandling av produkter till Statens maritima museers butiker och vid förnyad konkurrensutsättning av företagshälsovård har myndigheten använt AffärsConcept som externkonsult.

Kompetensförsörjning

Vi har under året genomfört att antal åtgärder med syfte att attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och i förekommande fall avveckla kompetens för att nå verksamhetens mål.

Attrahera och rekrytera

Perioden från 1 december 2014 till 30 november 2015 hade webbsidan maritima.se/jobb totalt 23 224 sidvisningar varav 19 559 var unika. Det är en fortsatt minskning av de totala sidvisningarna jämfört med de två föregående åren, men en mindre ökning av de unika besökarna. Sidvisningarna måste ställas i relation till hur många tjänster som finns tillgängliga, och antalet har ökat med två tjänster under 2015. Det innebär i sin tur något färre unika besökare per tjänst i snitt jämfört med 2014.

Vid totalt 18 tillfällen har vi genomfört externa rekryteringar och totalt har 36 tjänster tillsatts i samband med dessa rekryteringar. Vi rekryterar årligen vårdare och guider till våra museer och dessa annonser innehåller flera tjänster. I snitt har vi haft 62 sökande per annons, och flest vid rekrytering av skeppshallspersonal till Vasamuseet med 281 sökande inför sommaren. Myndigheten har inte haft några problem att rekrytera den kompetens som behövs och samtliga tillsättningar under 2015 har matchat den kravprofil vi har satt upp. Av 36 tillsatta tjänster var sex tillsvidareanställningar, övriga var visstidsanställningar i

någon form. Två av tillsvidaretjänsterna var cheftjänster. Av totalt 1 129 sökande var 681 kvinnor och 440 män.

För att säkerställa kvaliteten har Statens maritima museer en egen licens för ett personlighetstest, som under perioden mellan 1 december 2014 och 30 november 2015 användes 19 gånger vid fem rekryteringar. Vid rekryteringen av ny chef för Vasamuseet användes ett externt rekryteringsföretag.

Vi fortsätter att se över kanalvalet vid våra rekryteringar för att bredda och rikta oss mot målgrupper som vi annars inte når, och exempelvis har Rättviseförmedlingen använts vid tre rekryteringar. Sociala medier har även blivit en allt vanligare kanal för att nå ut bredare, i första hand Facebook som har använts vid fem av våra rekryteringar.

Utveckla och behålla

Vi ser årligen över de kompetensbehov som finns på en övergripande nivå i myndigheten och sammanställer underlag och behov. Exempel på övergripande utbildningar som har genomförts under året är miljöutbildningar för chefer och medarbetare samt en större insats för all personal inom mångfald och normkritiskt tänkande.

Årets ledarutveckling har till stor del rymts inom gemensamma träffar för alla chefer en gång i månaden. Kompetensutvecklingen för chefer har berört svåra eller nödvändiga samtal, arbetsmiljö, tillgänglighet samt representation och gåvor. Vidare har vi genomfört en större övning för krisledningsgruppen. Medarbetardagarna 2015 innehöll både visionsarbete, men också studiebesök nära kopplat till vår kärnverksamhet. Utöver detta har medarbetare och chefer kompetensutvecklats inom sina respektive områden genom att delta i nätverk, anlita konsulter och att samarbeta med universitet och högskolor, bland annat inom CEMAS.

Arbetsmiljöarbetet är viktigt för att få behålla och samtidigt möjliggöra utveckling för våra medarbetare. En övergripande sammanställning av våra arbetsmiljörisker är genomförd. Vidare har arbetet med den psykosociala arbetsmiljön utvecklats och arbetsmiljön följs nu upp på ett tydligare sätt än tidigare i den ordinarie uppföljningen. Under året har vi också arbetat med resultaten i den medarbetarundersökning som genomfördes under hösten 2014, och några avdelningar har fått extra stöd för att förbättra arbetsmiljön.

Avveckla

Vasamuseet har under året utökat sin grundbemannning med tre personer, genom omvandling av visstidsanställningar. Syftet är att säkerställa en god kompetensförsörjning och få en mer stabil verksamhet. Även de andra museerna har påbörjat ett liknande arbete. Under 2015 har Statens maritima museer haft en personalomsättning på 5,3 procent, att jämföra med 4 procent för 2014. Det innebär att nio personer har avslutat sin anställning under 2015, varav fyra genom pensionsavgångar.

Miljöledning

Myndigheten är sedan 2009 certifierad enligt den internationella standarden ISO 14001. Det innebär att verksamheten arbetar med ständiga förbättringar inom miljöområdet och att vi återkommande granskas av en extern revisor. Under året har en större revision genomförts, en så kallad certifieringsrevision då verksamheten granskats extra noga.

Kompetens och vidareutveckling

Verksamheten har under senare år haft ambitionen att introducera och arbeta under begreppet *hållbar utveckling*. Under 2015 har SMM satsat på en bred utbildning inom hållbarhetsområdet. Följande utbildningar genomfördes: grundläggande hållbarhetsutbildning, hållbarhetskrav vid anskaffning samt juridikutbildning.

Kontinuerliga förbättringar

Vid inlån av utställningen *Sex & the Sea* återvann vi så mycket som möjligt av rekvisitan från Maritiem Museum i Rotterdam, för att spara på såväl material som energi. Arbetet med förnyelse av äldre ljus teknik har fortsatt, bland annat genom utbyten i Vasamuseets skeppshall,

magasin, entré och butik samt i Skeppsgårdsutställningen. Vid utbyte och nyanskaffning av AV-teknik tar vi särskild hänsyn till effektförbrukning och hållbarhet. Vi gör även mätningar före och efter varje byte, för att kunna rapportera in energiåtgång och miljövinst.

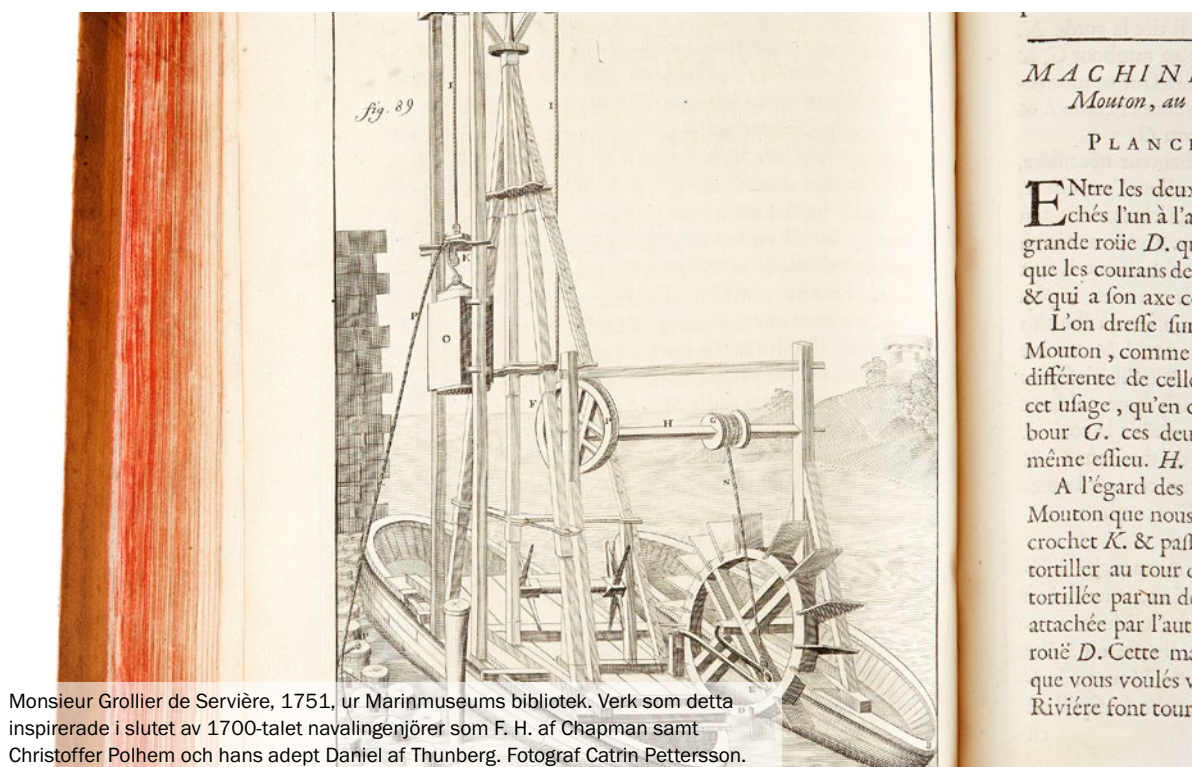
Under året infördes *Skype for Business* inom myndigheten. Systemet gör det möjligt att delta i videokonferensmöten med hjälp av den egna datorn. Under året har också antalet videokonferensanläggningar utökats från fyra till sex stycken, alla kompatibla med *Skype for Business*. Målet med det nya systemet samt de nya konferensanläggningarna är att mötesalternativen ska vara både smidiga för våra anställda och hållbara för miljön.

Energieffektivisering

Museifartygen är viktiga pusselbitar i myndighetens arbete med energibesparing. Under året har en hel del förberedelsearbete genomförts på fartygen Sankt Erik och Finngrundet i Stockholm. Exempelvis har åtgärder tagits för att kunna mäta energiförbrukningen vid Vasamuseets fartygspir separat och en avfuktare har installerats i Sankt Erik. Dessutom har företaget WSP tagit fram en rapport om energioptimering för fartygen och under hösten har vi utvärderat möjligheten att genomföra olika alternativ. Under hösten inledde vi också ett samarbete med Statens fastighetsverk, bland annat om energi- och tillgänglighetsfrågor.

Indirekt miljöpåverkan

Under året har vi utvecklat och utökat miljösortimentet i samtliga av våra museibutiker.

Monsieur Grollier de Servière, 1751, ur Marinmuseums bibliotek. Verk som detta inspirerade i slutet av 1700-talet navalingenjörer som F. H. af Chapman samt Christoffer Polhem och hans adept Daniel af Thunberg. Fotograf Catrin Pettersson.

Fördjupande tabeller för tillgängliggörande av samlingar, utställningar och pedagogik – inklusive besökssiffror

I avsnittet *Tillgängliggörande av samlingarna, utställningar och pedagogik* redovisas aggregerade mått för de väsentliga prestationerna i tabell nr 2 på sidan 16. Tabell-

erna nr 7–14 nedan visar besöksutvecklingen vid våra arenor och vilka utställningar som öppnats vid museerna.

Tabell 7

Marinmuseums besökssiffror	2015	2014	2013
Totalt antal besökare, inkl externa programpunkter*	312 895	322 863	251 514
Vuxna**	79 416	79 678	55 583
Barn/ungdomar till och med 18 år**	36 822	36 833	23 777
Andel kvinnor***	50 %	46 %	45 %
Andelen män***	48 %	53 %	54 %
Besökare på museifartygen Bremön*	55 968	59 082	55 372
Besökare på robotbåten Västervik*	47 163	42 023	38 422
Besökare på skeppsgossefartyget Jarramas*	53 572	15 440****	32 712
Registrerade besökare i Slup- och barkasskjulet, sommarmartid	21 872	21 541	23 371
Utlånade audioguidar	0	14 499	15 706
App nedladdningar	3 129		
Antal besökare ombord på HMS Neptuns övre däck	70 572	23 668	
Antal visningar*****	616	3 211	484

* Uppskattat utifrån räknare.

** Antalet vuxna respektive barn/ungdom är den verifierbara siffran som registreras i kassasystemet.

*** Baserat på besöksenkät, alla har ej svarat.

**** Under 2014 var Jarramas stängd under en del av sommaren.

***** Minskningen beror på förändringen av visningskoncept på HMS Neptuns övre däck.

Tabell 8

Sjöhistoriska museets besökssiffror	2015	2014	2013
Totalt antal besökare	197 944	155 448	166 167
Varav på Galärvarvet	112 793	78 515	71 683
Vuxna	150 056	116 872	120 350
Barn/ungdomar till och med 18 år	47 888	38 576	45 817
Snittålder*	49,9	40,4 år	30,7 år
Andel kvinnor*	48 %	53 %	50 %
Andel män*	52 %	47 %	50 %
Svenska besökare*	82 %	68 %	80 %
Besökare från utlandet*	18 %	32 %	20 %
Uthyrda audioguidar	1 343	1 125	707
Antal visningar	629	522	885

* Baseras på besöksundersökningar.

Tabell 9

Vasamuseets besökssiffror	2015	2014	2013
Totalt antal besökare*	1 312 494	1 220 429	1 088 136
Vuxna	1 114 575	1 021 990	926 030
Barn/ungdomar till och med 18 år	197 919	198 439	162 106
Snittålder**	42 år	32,5 år	37,5 år
Andel kvinnor**	53 %	55 %	56 %
Andel män**	47 %	45 %	44 %
Svenska besökare ***	18 %	18 %	18 %
Besökare från utlandet***	82 %	82 %	82 %
Antal visningar	5 814	5 442	5 665

* Stängt del av året för ombyggnad, 2013-03-18 till 2013-04-30.

** Baserat på basundersökning.

*** Baserat på stickprovenkäter under hög- och lågsäsong.

Tabell 10

Antal besökare på webbplatserna	2015	2014	2013
Statens maritima museer	37 259	41 031	49 251
Marinmuseum	174 158	170 725	121 587
Sjöhistoriska museet	426 033	347 890	358 209
Vasamuseet	1 035 217	875 314	703 109

Tabell 11

Antal skolelever och klasser i den pedagogiska verksamheten m.m.	2015	2014	2013
Marinmuseum			
Antal skolklasser/grupper	373	254	207
antal elever	7 923	5 764	3 979
Sjöhistoriska museet			
Antal skolklasser/grupper	401	382	502
antal elever	7 206	6 632	7 789
Vasamuseet			
Antal skolklasser/grupper	1 700	1 386	806*
antal elever	37 288	31 138	19 806*
Övrigt			
Antal sidvisningar på webbplatserna under rubriken som avser skolan	72 391	70 693	61 921

* Vasamuseet var ombyggnadsstängt 2013-03-18 till 2013-04-30.

Tabell 12

Besökare i arkiv, bibliotek och magasin	2015	2014	2013
Marinmuseum totalt	293	173	94
Bibliotek *	173	119	70
Arkiv	8	11	9
Föremålsmagasin**	108	22	1
Fotoarkiv***	4	21	14
Sjöhistoriska museet totalt	869	896	903
Bibliotek	427	420	478
Arkiv	284	241	246
Fotoarkiv	37	37	26
Föremålsmagasin	20	63	31
Modellverkstad****	40	82	72
Fritidsbåtssamlingen	61	53	50
Vasamuseet totalt	64	0	0
Föremålsmagasin	64	0	0

Vasamuseet totalt

Föremålsmagasin

Möjligheten till besök i Vasamuseets föremålsmagasin startades under 2015 varför jämförelsesiffror för tidigare år saknas.

* Vad gäller biblioteket på Marinmuseum har vi aktivt arbetat med att göra det känt som fackbibliotek.

** Besökarantalet i magasin på Marinmuseum har ökat eftersom vi nu några gånger om året genomför magasinvisningar som annonseras på hemsidan.

*** Det fysiska besökarantalet i Fotoarkivet är litet och därför mycket beroende av tillfälligheter. Antalet förfrågningar via mail och hemsida har dock ökat.

**** Minskningen kan bero på ökat bloggande av modellbyggare.

Tabell 13

Antal sidvisningar på webbplatserna relaterade till samlingar		2015	2014	2013
Marinmuseum				
Sidvisningar under rubriken samlingar		125 248	146 769	217 153
Sidvisningarnas procentandel av webbplatsens totala besöksmängd		19 %	20 %	38 %
Sök i samlingarna		*	54 387	88 569
Bloggen Sakletaren		15 587	16 650	15 830
Sjöhistoriska museet				
Sidvisningar under rubriken samlingar		389 990	566 033	562 340
Sidvisningarnas procentandel av webbplatsens totala besöksmängd		26 %	33 %	31 %
Sök i samlingarna		*	454 642	438 176
Bloggen Samlarna		25 154	21 859	22 043
Vasamuseet				
Sidvisningar under rubriken samlingar		34 374	34 641	33 473
Sidvisningarnas procentandel av webbplatsens totala besöksmängd		1 %	1 %	1 %
Sök i samlingarna		*	14 374	15 476
Skeppsbloggen		19 307	20 567	19 218
Bloggen Creating the cannon (start 2013-01-29)			upphört	12 197

* Siffran utgår eftersom vi från och med 2015 använder oss av digitalt museum.

Tabell 14

Nya utställningar vid museerna		2015	2014	2013
Marinmuseum	Ritningar	Ubåten	-	
	Tro, hopp och kärlek*	Rädda vår kust		
		Krigets svallvågor		
Sjöhistoriska museet	Alla tiders poler	Kartor och Klot	Rädda vår kust	
	Sex and the sea	Showroom Maritima Birka	Vi var där!	
	Foajémonter, Skeppsbyggeri	Den svenska sjöfartskonsulaten	Föremål från A till Ö	
	1970-talet	Små föremål	Fotograf Oscar Norberg	Peter Norlin
Vasamuseet	Skokloster@Vasa	Vasagrisen	Tegelsten med djurspår	
	Skeppet deformeras	Miljöutställning	Fyndliggare	
	Ett pumpande hjärta	Dendroundersökning på lagg-	Barlasten	
	Detta mystiska djur	stavar	Samtidigt	
	Stora krigsskepp i Östersjöns djup**	Hyvel		

* Vandringsutställning från Sjöhistoriska museet.

** Vandringsutställning som visades på Borgholms slott.

Lokalkostnader

Tabell 15

Sammanställning av Statens maritima museers lokalkostnader 2015 (tkr)	
Hyra	71 399
El och uppvärmning	4 632
Reparationer och underhåll	2 044
Övriga driftskostnader	4 872
Totalt:	82 947

Tabell 16

Sammanställning av Statens maritima museers hyreskostnader per hyresvärd 2015 (tkr)	
Hyresvärdar	Hyra
Statens fastighetsverk	66 183
Kungliga Djurgårdens Förvaltning	2 011
Invexito AB	1 197
Riksantikvarieämbetet	662
Booforsen Fastighets AB	273
Karlskrona kommun	271
Fortifikationsverket	213
Saltsjö Pir AB	183
Vasakronan Fastigheter AB	156
Catharina Siegbahn	87
Fastighetskontoret	34
Linnéuniversitetet	26
Compro Media AB	24
Ramirent AB	21
La Prensa Sales AB	20
Stumholmens samfällighetsförening	16
Kungliga Djurgårdens Intressenter AB	11
Vasamuseets restaurang	4
STH Idrottsförvaltningen	4
Svenska Filminstitutet	2
Summa	71 399

Målade barn i skaparverkstan "Ruskpricken" på Sjöhistoriska museet. Fotograf Anneli Karlsson.

Avgiftsfinansierad verksamhet

Verksamhet (tkr)	+/- t.o.m. 2013	+/- 2014	Int. 2015	Kost. 2015	+/- 2015	Ack. +/- utgå. 2015
Verksamhet med full kostnadstäckning						
Försäljning av varor	3 859	970	20 589	20 199	390	5 219
Undersökning, utredning och andra tjänster	1 105	-1 310	2 797	2 755	42	-163
Vasamuseet	6 910	2 286	129 388	134 091	-4 703	4 493
Summa	11 874	1 946	152 774	157 045	-4 271	9 549

Övrig avgiftsbelagd verksamhet

Entréer och visningar	9 866
Övrigt	4 588
Summa	14 454

Intäkterna för Vasamuseet är fördelade enligt följande:

Entréer och visningar	125 233
Bidrag	3 145
Sponsring	829
Finansiella intäkter	181
Summa	129 388

Barn tar del av en utställning på Sjöhistoriska museet. Fotograf Anneli Karlsson.

Resultaträkning

Resultaträkning SMM (tkr)	Not	2015	2014
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag		112 896	112 882
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	164 632	149 644
Intäkter av bidrag	2	8 090	11 867
Finansiella intäkter	3	516	525
= Summa verksamhetens intäkter		286 135	274 918
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	4	- 123 754	- 117 202
Kostnader för lokaler		- 82 947	- 82 068
Övriga driftkostnader	5	- 71 956	- 61 017
Finansiella kostnader	6	- 110	- 197
Avskrivningar och nedskrivningar		- 10 640	- 11 488
= Summa verksamhetens kostnader		- 289 406	- 271 972
Verksamhetsutfall		- 3 271	2 946
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		7 667	6 500
Lämnade bidrag	7	- 8 667	- 7 500
= Saldo transfereringar		- 1 000	- 1 000
Årets kapitalförändring	8	- 4 271	1 946

Balansräkning

Balansräkning (tkr)	Not	2015-12-31	2014-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	9	0	464
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	10	474	796
Summa immateriella anläggningstillgångar		474	1 260
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	11	11 025	10 010
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	12	27 337	28 983
Pågående nyanläggningar	13	3 642	234
Summa materiella anläggningstillgångar		42 005	39 228
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	14	5 029	4 325
Fordringar			
Kundfordringar		4 171	3 262
Fordringar hos andra myndigheter		7 966	4 963
Övriga kortfristiga fordringar		15	16
Summa kortfristiga fordringar		12 152	8 241
Periodavgränsningsposter	15		
Förutbetalda kostnader		18 411	21 117
Upplupna bidragsintäkter		504	312
Övriga upplupna intäkter		2 574	3 481
Summa periodavgränsningsposter		21 489	24 909
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	16	- 443	- 602
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	17	2 755	26 057
Kassa och bank		1 173	1 022
Summa kassa och bank		3 928	27 079
SUMMA TILLGÅNGAR		84 633	104 442

Balansräkning (tkr)	Not	2015-12-31	2014-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	18		
Statskapital utan avkastningskrav		1 571	1 543
Donationskapital	19	1 749	1 569
Balanserad kapitalförändring	20	13 820	11 874
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	- 4 271	1 946
<i>Summa myndighetskapital</i>		<i>12 869</i>	<i>16 931</i>
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	21	252	401
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	22	26 706	29 468
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	23	5 725	21 407
Leverantörsskulder	24	20 618	13 467
Övriga kortfristiga skulder	25	1 962	1 753
<i>Summa skulder m.m.</i>		<i>55 011</i>	<i>66 095</i>
Periodavgränsningsposter	26		
Upplupna kostnader		9 546	9 856
Oförbrukade bidrag		5 055	8 799
Övriga förutbetalda intäkter		1 901	2 359
<i>Summa periodavgränsningsposter</i>		<i>16 502</i>	<i>21 014</i>
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		84 633	104 442
ANSVARSFÖRBINDELSER		inga	inga

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag (tkr)						
Anslag	Not	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enl. regleringsbrev	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid						
8:1.6 Statens maritima museer (ramanslag)	27	1 592	120 433	122 025	-120 805	1 220
Anslagsposten får användas till lokalkostnader för Vasamuseet						
Finanstella villkor						
8:1.6			Villkor	Utfall		
Utöver tilldelat belopp under anslaget får SMM disponera en anslagskredit			3 613	0		
SMM har tillgång till en kredit på räntekontot i Riksgäldskontoret			27 000	11 771		
SMM disponerar under budgetåret en låneram i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten			45 000	26 706		
SMM har erhållit medel från statsbudgeten för finansiering av bidrag till försvarshistoriska museiverksamheter samt till kostnader vid SMM som är förenade med etablerande och upprätthållande av dessa verksamheter, med minst			7 500	7 667		
SMM får vederlagsfritt överlåta materiel, som överförts till myndigheten från Försvarsmakten och som är obrukbar eller obehövlig, till de bidragsberättigade försvarshistoriska museiverksamheterna, under förutsättning att materielen saknar marknadsvärde eller att försäljningskostnaderna bedöms överstiga intäkterna.						

Tilläggsupplysningar och noter

Organisation

Statens maritima museer (SMM) har en organisation som är funktionsindeldad och består av de tre museerna Marinmuseum, Sjöhistoriska museet och Vasamuseet samt forsknings- och samlingsavdelning, kommunikationsavdelning, ekonomi- och personalavdelning, avdelningen för administrativ service samt stab. Avdelningarna arbetar mot alla tre museerna. Vasamuseet belastas med samtliga direkta kostnader. Indirekta kostnader fördelas till Vasamuseet, exempelvis OH-kostnader.

Kommentarer till resultatredovisningen

Personalkostnader fördelas till respektive prestation enligt redovisad tid. Som grund har en medelkostnad per arbetsdag beräknats.

Kommentarer till noter

Belopp i tusentals kronor (tkr) där ej annat anges. Marinmuseum förkortas MM, Sjöhistoriska museet SM och Vasamuseet VM.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordning (2000:605) om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag. SMM:s redovisning följer god redovisningssed enligt Ekonomistyrningsverkets (ESV) allmänna råd till 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Avgiftsbelagd verksamhet med full kostnadstäckning

Vasamuseet (exkl. butiksverksamhet), försäljning av varor (butiksverksamhet) samt undersökningar, utredningar och andra tjänster (arkeologisk uppdragsverksamhet) har krav på fullkostnadstäckning. Redovisningsmässigt innebär det att dessa verksamheter är helt skilda från anslaget och bär samtliga direkta och indirekta kostnader. Resultatet för verksamheterna redovisas i separat tabell.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringarna har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli inbetalt. Skulderna har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli utbetalt. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställd brytdag (2016-01-05) eller när fordrings- eller skuldbeloppet inte är exakt känt när årsredovisningen upprättas, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Övriga händelser tas upp som fordringar respektive skulder. Som periodavgränsningspost bokförs händelser med belopp överstigande ett halvt prisbasbelopp (år 2015 = 22 250 kr).

Uppgifter om sjukfrånvaron enligt 7 kap 3 § Förordning om årsredovisning och budgetunderlag (2000:605)

Sjukfrånvaro i procent	2015	2014
Totalt	4,13	4,44
Andel långtidssjukskrivna (60 dgr eller mer)	52,27	68,56
Kvinnor	4,65	5,95
Män	3,58	3,00
Anställda –29 år	7,74	2,12
Anställda 30–49 år	4,03	3,05
Anställda 50 år–	4,02	6,33

Värdering av anläggningstillgångar

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk med ett anskaffningsvärde på minst ett halvt prisbasbelopp (år 2015 = 22 250 kr) och en beräknad ekonomisk livslängd på tre år eller längre definieras som anläggningstillgångar.

Objekt utgörande en fungerande enhet vars sammanlagda anskaffningsvärde uppgår till mer än ett halvt prisbasbelopp klassificeras även som anläggningstillgång. SMM redovisar inte bärbara datorer som anläggningstillgång, utan kostnadsför dem direkt. Anledningen är att utrustningens ekonomiska livslängd inte bedöms uppgå till tre år, på grund av det extra slitaget den bärbara funktionen utsätts för. Anläggningstillgångar skrivs av linjärt över den bedömda ekonomiska livslängden. Avskrivningen startar den månad då tillgången tas i bruk.

SMM tillämpar som grundregel följande avskrivningstider:

Basutställningar	5 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	10 år
Bilar samt möbler	5 år
Kopiatorer och annan IT-utrustning	3 år
Immateriella anläggningstillgångar	5 år
Kulturtillgångar	Skrivs ej av

I vissa fall görs avsteg från grundregeln då en individuell bedömning ger annan avskrivningstid.

Värdering av varulager

Varulagret är värderat till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde. Avdrag för bedömd faktiskt inkurans har gjorts.

Uppgifter om ledande befattningshavare	2015	2014
Leif Grundberg, överintendent fr.o.m. 2015-02-01 Styrelseledamot i Kungliga Djurgårdens Intressenter AB	1 000	0
Robert Olsson, överintendent t.o.m. 2015-01-31 Styrelseledamot i Kungliga Djurgårdens Intressenter AB	94	1 052

Noter

Not 1	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2015	2014
	<i>Intäkter av avgifter enl 4 § avgiftsförordningen</i>		
	Lokalhyra	3 726	3 427
	Övriga 4 §-intäkter	1 817	1 496
	Summa	5 543	4 923
	<i>Intäkter av avgifter enl 3 § avgiftsförordningen</i>		
	Entréer och visningar	132 624	120 968
	Butiksförsäljning	20 347	17 152
	Övrig publik verksamhet	976	713
	- varav verksamhet riktad mot barn	(689)	(596)
	Marinarkeologiska uppdrag	2 797	2 575
	Övrigt	551	664
	Summa	157 295	142 072
	Sponsringsintäkter	1 794	2 650
	Totalt	164 632	149 644
	4 §-intäkter i förhållande till totala verksamhetskostnader	1,9%	1,8%
Not 2	Intäkter av bidrag	2015	2014
	<i>Statliga bidrag</i>		
	Arbetsförmedlingen	2 032	2 231
	Forskningsrådet Formas	500	1 000
	Statens kulturråd	100	0
	Tillväxtverket	0	1 425
	Vinnova	500	1 000
	Vetenskapsrådet	500	1 000
	Övriga statliga bidrag	0	127
	<i>Mellanstatliga bidrag</i>		
	Council of the Baltic Sea States	80	0
	EU strategy for the Baltic Sea Region	34	0
	<i>Icke-statliga bidrag</i>		
	Föreningen Sveriges Sjöfartsmuseum i Stockholm	2 484	4 385
	Föreningen Marinmusei Vänner	5	14
	Stiftelsen för strategisk forskning	1 000	0
	Övriga icke-statliga bidrag	855	685
		8 090	11 867
Not 3	Finansiella intäkter	2015	2014
	Ränta räntekonto Riksgäldskontoret	0	99
	Ränta lån Riksgäldskontoret	72	0
	Realiserade kursvinster	423	408
	Övriga finansiella intäkter	22	18
		516	525

Från 2015-02-18 är räntan på Riksgälden negativ vilket ger intäktsränta på lånet men ingen intäktsränta på räntekontot.

Not 4	Kostnader för personal	2015	2014
	Lönekostnad exklusive arbetsgivaravgifter, pensionspremie och andra avgifter enligt lag och avtal	-81 577	-78 105
	- varav arvoden till ej anställd personal	(287)	(272)
	Övriga personalkostnader	-42 177	-39 097
		-123 754	-117 202
Not 5	Övriga driftkostnader	2015	2014
	Övriga driftkostnader	-71 956	-61 017
	- varav reaförluster för anläggningstillgångar	(-29)	(-22)
		-71 956	-61 017
	Ökningen av posten övriga driftkostnader förklaras med att SMM under 2015 har gjort en omfattande renovering av fartyget Sankt Erik inför dess 100-årsjubileum samt satsat på projektet Stötta Vasa.		
Not 6	Finansiella kostnader	2015	2014
	Ränta lån Riksgäldskontoret	0	-143
	Ränta räntekonto Riksgäldskontoret	-86	-1
	Övriga finansiella kostnader	-24	-53
		-110	-197
	Från 2015-02-18 är räntan på Riksgälden negativ vilket ger kostnadsränta på räntekontot men ingen kostnadsränta på lånet.		
Not 7	Lämnade bidrag	2015	2014
	Bidrag till försvarshistoriska museiverksamheter	-7 667	-6 500
	Bidrag till historiskt värdefulla fartyg	-1 000	-1 000
		-8 667	-7 500
	Bidrag till försvarshistoriska museiverksamheter är utbetalade enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter.		
	Bidrag till bevarande och brukande av historiskt värdefulla fartyg utbetalade enligt förordningen (2011:1565) om statsbidrag till kostnader för vård av kulturhistoriskt värdefulla fartyg. Bidraget har finansierats med ackumulerat överskott avseende verksamhet med full kostnadstäckning.		
Not 8	Årets kapitalförändring	2015	2014
	Undersökningar, utredningar och andra tjänster	42	-1 310
	Försäljning av varor vid Marinmuseum	-691	-654
	Försäljning av varor vid Sjöhistoriska museet	-675	-692
	Försäljning av varor vid Vasamuseet	1 756	2 316
	Vasamuseet exkl. försäljning av varor	-4 703	2 286
		-4 271	1 946
Not 9	Balanserade utgifter för utveckling	15-12-31	14-12-31
	Ingående anskaffningsvärde	5 542	5 542
	Årets anskaffningar	0	0
	Ackumulerat anskaffningsvärde	5 542	5 542
	Ingående avskrivningar	-5 077	-3 969
	Årets avskrivningar	-464	-1 108
	Ackumulerade avskrivningar	-5 542	-5 077
	Bokfört värde	0	464

Not 10	Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	15-12-31	14-12-31
	Ingående anskaffningsvärde	2 014	1 774
	Pågående projekt, årets anskaffningar	15	0
	Utrangeringar	0	-31
	Årets anskaffningar	221	271
	Ackumulerat anskaffningsvärde	2 250	2 014
	Ingående avskrivningar	-1 218	-774
	Utrangeringar	0	31
	Årets avskrivningar	-559	-475
	Ackumulerade avskrivningar	-1 777	-1 218
	Bokfört värde	474	796
Not 11	Förbättringsutgifter på annans fastighet	15-12-31	14-12-31
	Ingående anskaffningsvärde	20 850	18 012
	Pågående förbättringsutgifter, årets anskaffningar	0	2 864
	Utrangeringar	-381	-43
	Årets anskaffningar	2 387	17
	Ackumulerat anskaffningsvärde	22 856	20 850
	Ingående avskrivningar	-10 840	-9 675
	Utrangeringar	372	43
	Årets avskrivningar	-1 363	-1 208
	Ackumulerade avskrivningar	-11 831	-10 840
	Bokfört värde	11 025	10 010
Not 12	Maskiner, inventarier, installationer m.m.	15-12-31	14-12-31
	Ingående anskaffningsvärde	92 746	87 257
	Överförda tillgångar	234	1 522
	Utrangeringar	-3 274	-8 751
	Årets anskaffningar	6 393	12 718
	Ackumulerat anskaffningsvärde	96 099	92 746
	Ingående avskrivningar	-63 762	-63 794
	Utrangeringar	3 254	8 729
	Årets avskrivningar	-8 254	-8 697
	Ackumulerade avskrivningar	-68 762	-63 762
	Bokfört värde	27 337	28 983
Not 13	Pågående nyanläggningar	15-12-31	14-12-31
	Ingående anskaffningsvärde	234	1 703
	Korrigerig	0	-181
	Överförda tillgångar	-234	-1 522
	Årets anskaffningar	3 642	234
	Ackumulerat anskaffningsvärde	3 642	234
Not 14	Varulager m.m.	15-12-31	14-12-31
	Ingående saldo	4 325	3 587
	Årets förändring	704	738
	Utgående saldo	5 029	4 325
	Lagret består av souvenirer som säljs i museernas butiker.		

Not 15	Periodavgränsningsposter	15-12-31	14-12-31
	Förutbetalda hyror	17 759	17 817
	Övriga förutbetalda kostnader	652	3 300
	<i>Förutbetalda kostnader</i>	18 411	21 117
	Arbetsförmedlingen	369	296
	Upplupna utomstatliga bidragsintäkter	135	16
	<i>Upplupna bidragsintäkter</i>	504	312
	Arkeologiska undersökningar	1 261	2 532
	Övriga upplupna intäkter	1 314	948
	<i>Övriga upplupna intäkter</i>	2 574	3 481
	Summa periodavgränsningsposter	21 489	24 909

Not 16	Avräkning med statsverket	15-12-31	14-12-31
	Anslag i räntebärande flöde		
	<i>Ingående balans</i>	-1 592	-1 779
	Redovisat mot anslag	120 805	119 831
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-120 433	-119 644
	<i>Skulder avseende anslag i räntebärande flöde</i>	-1 220	-1 592
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	<i>Ingående balans</i>	990	1 440
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-214	-450
	<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>	776	990
	<i>Utgående balans</i>	-443	-602

Not 17	Behållning räntekonto	15-12-31	14-12-31
	Behållning räntekonto	2 755	26 057
		2 755	26 057

Skillnaden i behållning på räntekonto beror på att leverantörsskuld avseende hyresfakturer minskat jämfört med 2014 samt årets kapitalförändring.

Not 18	Myndighetskaptal	Statskapital	Donationskapital	Bal. kap. avgiftsfin. verks.	Kap. förändr. enl RR	Summa
	Utgående balans 2014	1 543	1 569	11 874	1 946	16 931
	Rättelse/ ändring princip	0	0	0	0	0
	Ingående balans 2015	1 543	1 569	11 874	1 946	16 931
	Föreg. års kap.förändr.	0	0	1 946	-1 946	0
	Årets kapitalförändring	28	180	0	-4 271	-4 063
	Summa årets förändring	28	180	1 946	-6 217	-4 063
	Utgående balans 2015	1 571	1 749	13 820	-4 271	12 869

Not 19	Donationskapital	15-12-31	14-12-31
	Ingående balans	1 569	1 569
	Utrangeringar	-20	0
	Årets anskaffning av kulturtillgångar bidragsfinansierade	200	0
	<i>Utgående balans</i>	1 749	1 569

- Donatorer

Föreningen Sveriges Sjöfartsmuseum

1 372

Marinmusei vänner

300

Övriga donationer

77

1 749

Not 20	Balanserad kapitalförändring	15-12-31	14-12-31
	Undersökningar, utredningar och andra tjänster	-205	1 105
	Försäljning av varor vid Marinmuseum	-3 009	-2 355
	Försäljning av varor vid Sjöhistoriska museet	-5 355	-4 662
	Försäljning av varor vid Vasamuseet	13 192	10 876
	Vasamuseet exkl. försäljning av varor	9 196	6 910
		13 820	11 874
Not 21	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	15-12-31	14-12-31
	Ingående avsättning	401	264
	Årets pensionskostnad	-30	240
	Årets pensionsutbetalningar	-119	-103
	Utgående avsättning	252	401
Not 22	Lån i Riksgäldskontoret	15-12-31	14-12-31
	Beviljad låneram	45 000	45 000
	Utnyttjad låneram	26 706	29 468
	Ingående balans	29 468	30 340
	Under året nyupptagna lån	7 067	10 497
	Årets amorteringar	-9 829	-11 370
	Utgående balans	26 706	29 468
Not 23	Kortfristiga skulder till andra myndigheter	15-12-31	14-12-31
	Kortfristiga skulder till andra myndigheter	5 725	21 407
		5 725	21 407
	Minskningen av kortfristiga skulder beror på att skulden för hyresfakturer minskat jämfört med 2014		
Not 24	Leverantörsskulder	15-12-31	14-12-31
	Leverantörsskulder	20 618	13 467
		20 618	13 467
	Ökningen av leverantörsskulder beror framförallt på sent inkomna fakturer rörande flera pågående projekt.		
Not 25	Övriga kortfristiga skulder	15-12-31	14-12-31
	Personalens källskatt	1 909	1 722
	Övriga skulder	53	31
		1 962	1 753
Not 26	Periodavgränsningsposter	15-12-31	14-12-31
	Löne- och semesterlöneskuld	7 345	7 633
	Provisioner till researrangörer	789	594
	Övriga upplupna kostnader	1 412	1 629
	Upplupna kostnader	9 546	9 856
	Vetenskapsrådet, VINNOVA och FORMAS	1 218	1 468
	Övriga oförbrukade bidrag från statliga givare	98	198
	Föreningen Sveriges Sjöfartsmuseum i Stockholm	2 443	4 900
	Wallenberg Särskilda fonden	917	1 202

Vasamuseets vänner		208	687
Övriga oförbrukade bidrag från icke statliga givare		171	344
<i>Oförbrukade bidrag</i>		5 055	8 799
– varav bidragen från statliga givare beräknas tas i anspråk:			
inom 0–3 månader	0		
inom 3–12 månader	1 316		
inom 1–3 år	0		
Förutbetalda sponsorsintäkter		1 343	2 309
Övriga förutbetalda intäkter		558	50
<i>Övriga förutbetalda intäkter</i>		1 901	2 359
Summa periodavgränsningsposter		16 502	21 014
Not 27 Redovisning mot anslag		2015	2014
Intäkter av anslag i resultaträkningen		120 563	119 381
Utgifter i anslagsredovisningen		-120 805	-119 831
Inköp av anslagsfinansierade kulturtillgångar		28	0
Förändring av semesterlöneskuld		214	450
		0	0
Inkomster som är redovisade under anslaget		14 555	12 990
Regeringsbeslut I:27 (2014-12-22), Ku2014/2121/RFS (delvis)			

Föremålsmagasinet på Sjöhistoriska museet flyttar till magasinlokal i pontonen under Vasamuseet. På bilden föremålsintendent Susanna Allesson-Nyberg. Fotograf Anneli Karlsson.

Sammanställning av väsentliga uppgifter

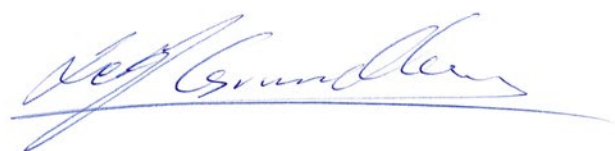
Avser (tkr)	2015	2014	2013	2012	2011
Låneram i Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	45 000	45 000	41 000	41 000	41 000
Utnyttjad	26 706	29 468	30 340	27 542	36 926
Kontokredit hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	27 000	27 000	30 000	16 842	16 842
Maximalt utnyttjad	11 771	12 097	13 721	5 339	25 689
Räntekonto hos Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	0	99	185	210	39
Räntekostnader	86	1	16	0	123
Avgiftsintäkter					
Budget enligt regleringsbrev (disponeras)*	146 705	142 172	123 694	115 850	101 283
- avg.intäkter som disp. av myndigheten	164 632	149 644	129 551	127 735	131 004
Anslagskredit, anslag 8:1.6 Centrala museer: Myndigheter: SMM					
Beviljad i regleringsbrev	3 613	3 589	3 509	3 434	3 409
Utnyttjad	0	0	0	2 139	0
Summa anslagssparande	1 220	1 592	1 779	0	622
Antal årsarbetskrafter totalt	176	168	170	167	176
Medelantalet anställda totalt	186	183	188	187	182
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 583	1 549	1 334	1 376	1 332
Balanserad kapitalförändring	13 820	11 874	4 243	4 535	1 003
Årets kapitalförändring	-4 271	1 946	7 631	-293	3 533

*) Från och med årsredovisningen 2015 är myndighetens samtliga avgifter enligt regleringsbrevet medtagna och justerade för samtliga jämförelseår.

Undertecknande av redovisning 2015

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Karlskrona 2016-02-22

Leif Grundberg
överintendent

Statens maritima museer

Box 48

371 21 Karlskrona

Tel 0455-35 93 00

Box 27131

102 52 Stockholm

Tel 08-519 549 00

www.maritima.se